

Тема 2.

Основи екологічної освіти

Лекція 6: Концептуальні основи екологічної свідомості та освіти

1. Освіта в Україні
2. Екологічна свідомість українців
3. Екологічна освіта – сучасна філософська та природоохоронна концепція.
4. Стратегічні напрямки та тактичні завдання розвитку сучасної екологічної освіти різних верств населення.

Один з обов'язків громадян України, який є водночас дуже важливим правом, - це право на освіту.

Право на освіту належить до культурних прав.

Відповідно до Конституції України, кожна людина має право на освіту.

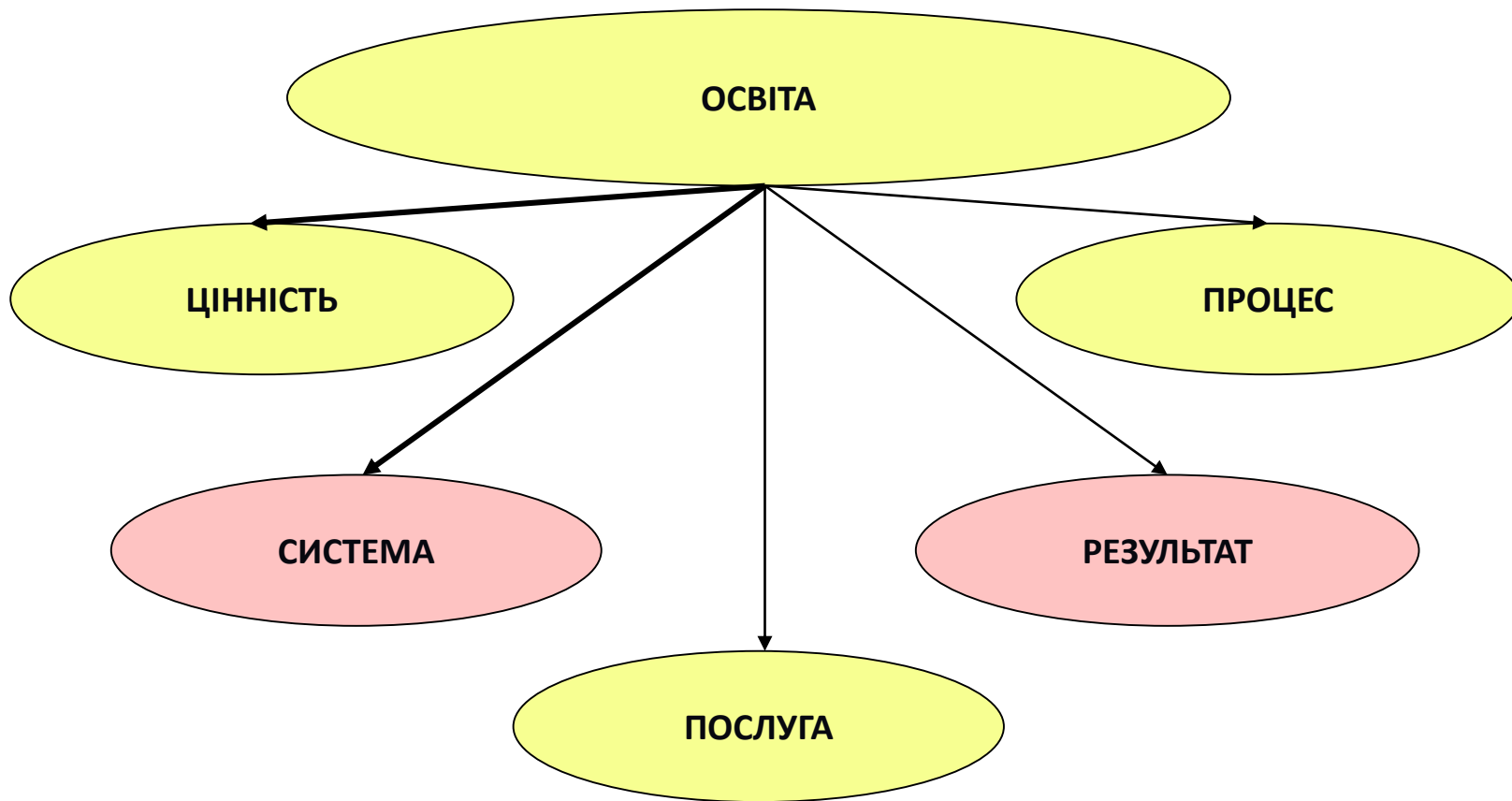
Повна загальна середня освіта в Україні є обов'язковою.

Громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального та майнового стану, роду та характеру занять, належності до партій тощо.

СУЧАСНА ОСВІТА В УКРАЇНІ

1. Склад системи освіти. Структура освіти в Україні

**Закон України
“ПРО ВИЩУ ОСВІТУ”**

від 01.07.2014 р.

**Закон України
“ПРО ОСВІТУ”**

від 23.03.1996 р.

**зі змінами
від 01.07.2014 р.**

Із Закону України “Про загальну середню освіту”

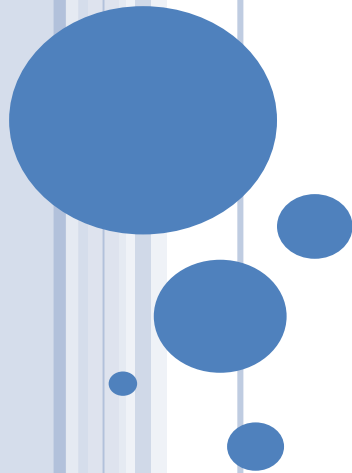
Стаття 3

1.... Це право забезпечується:

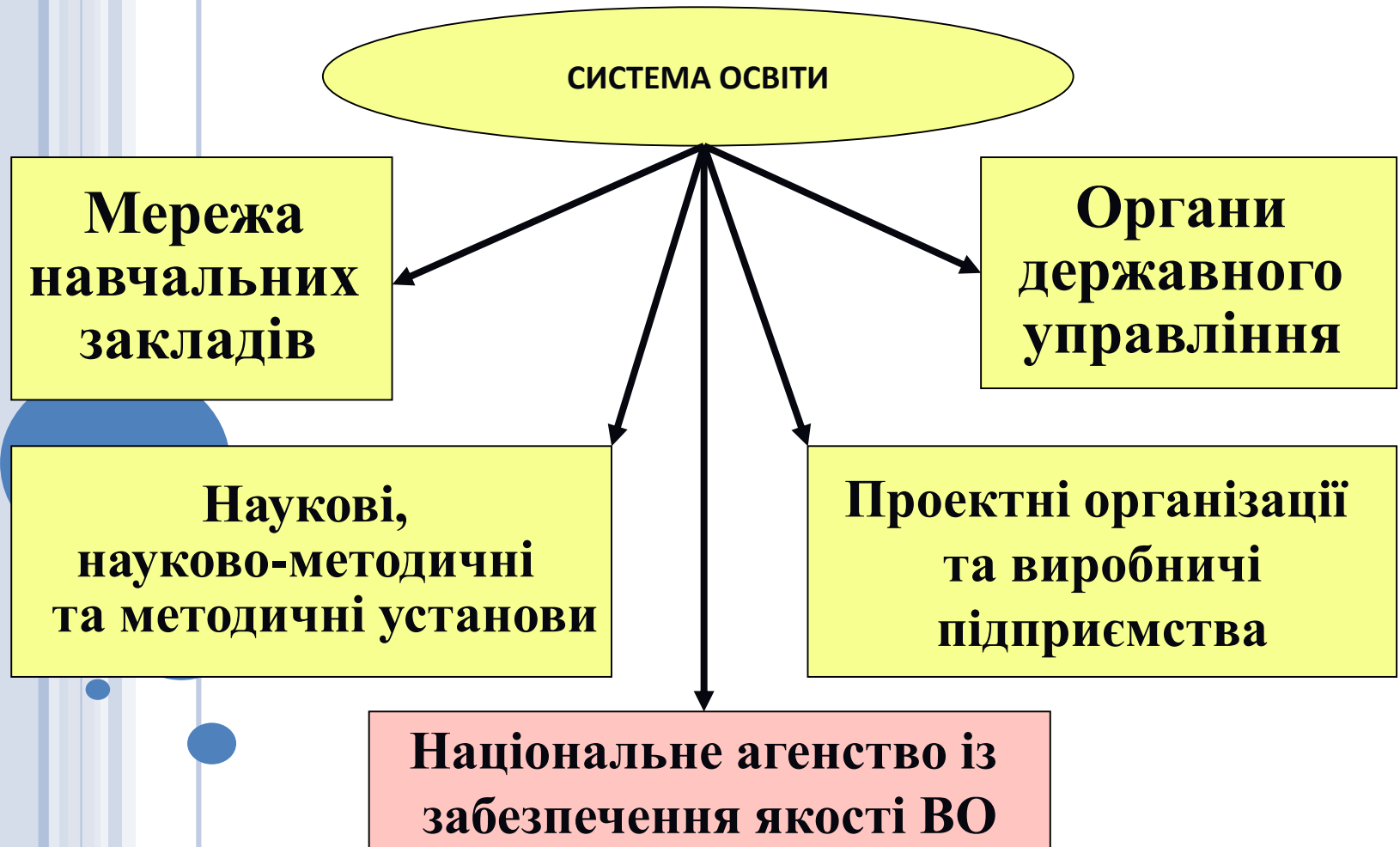
розгалуженою мережею навчальних закладів, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ, закладами післядипломної освіти;

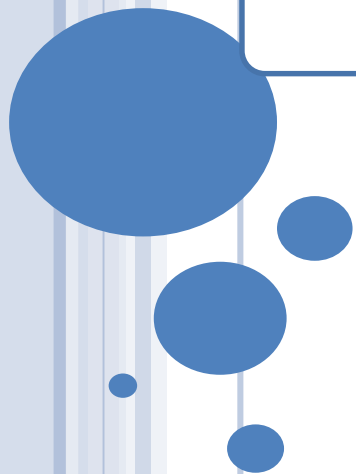
....

різними формами навчання – очною, вечірньою, заочною, екстернатом...

Склад системи освіти

СТРУКТУРА ОСВІТИ

```
graph TD; A([СТРУКТУРА ОСВІТИ]) --> B[ЗАГАЛЬНА ОСВІТА:]; A --> C[ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА:]; A --> D[САМООСВІТА];
```

ЗАГАЛЬНА ОСВІТА:

- дошкільна;
- загальна середня;
- позашкільна.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА:

- професійно-технічна;
- вища;
- післядипломна;
- підготовка науково-педагогічних кадрів.

САМООСВІТА

ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА

```
graph TD; A([ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА]) --> B[Спеціалізація]; A --> C[Підвищення кваліфікації]; A --> D[Стажування];
```

Спеціалізація
– набуття особою
здатностей
виконувати окремі
завдання та
обов'язки,
які мають
особливості,
в межах
спеціальності

***Підвищення
кваліфікації***
(розширення профілю)
– набуття особою
здатностей
виконувати додаткові
завдання та
обов'язки в межах
спеціальності;

Стажування – набуття особою досвіду виконання
завдань та обов'язків певної спеціальності.

Рівень освіти – характеристика освіти за ознаками ступеня сформованості інтелектуальних якостей особи, достатніх для продовження освіти і здобуття відповідної кваліфікації.

Освітні рівні

Рівні що були:

- початкова загальна середня освіта;
- базова загальна середня освіта;
- повна загальна середня освіта;
- **неповна вища освіта;**
- **базова вища освіта;**
- **повна вища освіта.**

Нові рівні:

- початкова загальна середня освіта;
- базова загальна середня освіта;
- повна загальна середня освіта;
- **рівні вищої освіти.**

початковий рівень
(короткий цикл)
вищої освіти;

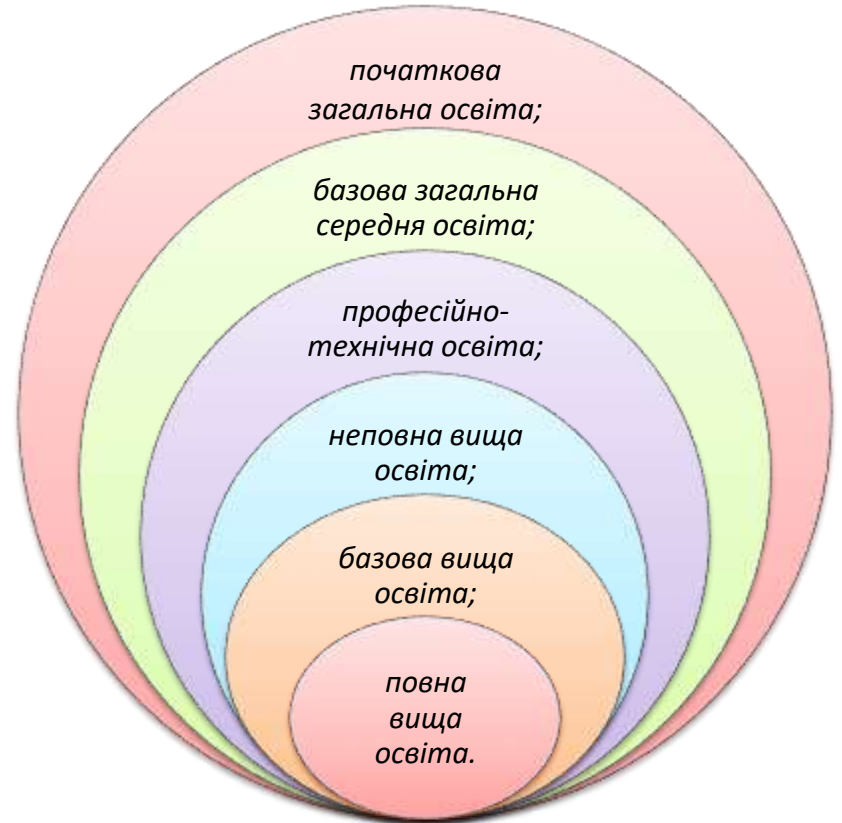
перший
(бакалаврський)
рівень;

другий
(магістерський)
рівень;

третій (освітньо-
науковий) рівень;

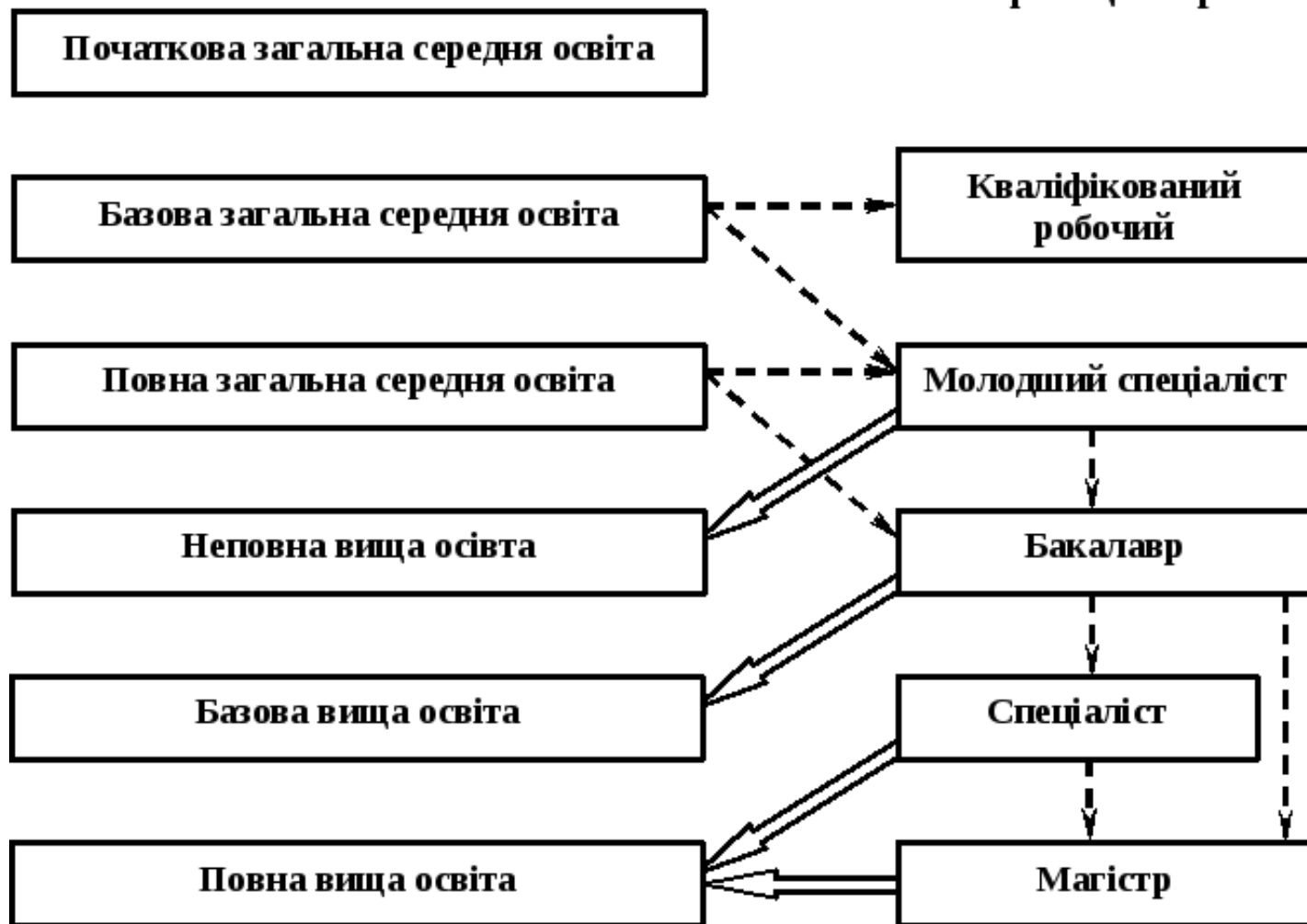

В Україні встановлені такі освітні рівні:

Освітні рівні

Освітньо-кваліфікаційні рівні

середня
загальноосвітня
школа

гімназія

вечірня
школа

Навчальні заклади, в яких
можна здобути
середню освіту

спеціалізована
школа

колегіум

ліцей

Населення України відноситься до найбільш освічених, кількість людей з вищою освітою на душу населення вища за середньоєвропейський рівень.

Кількість людей з вищою освітою. На душу населення вище, ніж середньоєвропейський рівень.

Україна займає 4 місце в світі за кількістю громадян з вищою освітою.

За кількістю населення Україна посідає 5 місце в Європі (після Німеччини, Італії, Великобританії, Франції) та приблизно 21 місце у світі.

ТОП-25 найкращих країн для здобуття вищої освіти

За даними Мельбурнського університету

**Фактори, що впливають на
побудову системи освіти**

```
graph TD; A[Фактори, що впливають на побудову системи освіти] --> B[Соціально - політичний]; A --> C[Культурний]; A --> D[Економічний];
```

**Соціально -
політичний**

Культурний

Економічний

Система освіти (гр. *systema* -
утворення) – сукупність
навчально – виховних закладів,
які систематично і послідовно
виховують, навчають і готують
до життя підростаючого
покоління відповідно до завдань
суспільства.

Структура освіти в Україні

Дошкільна освіта

Загальна середня освіта

Позашкільна освіта

Професійно – технічна освіта

Вища освіта

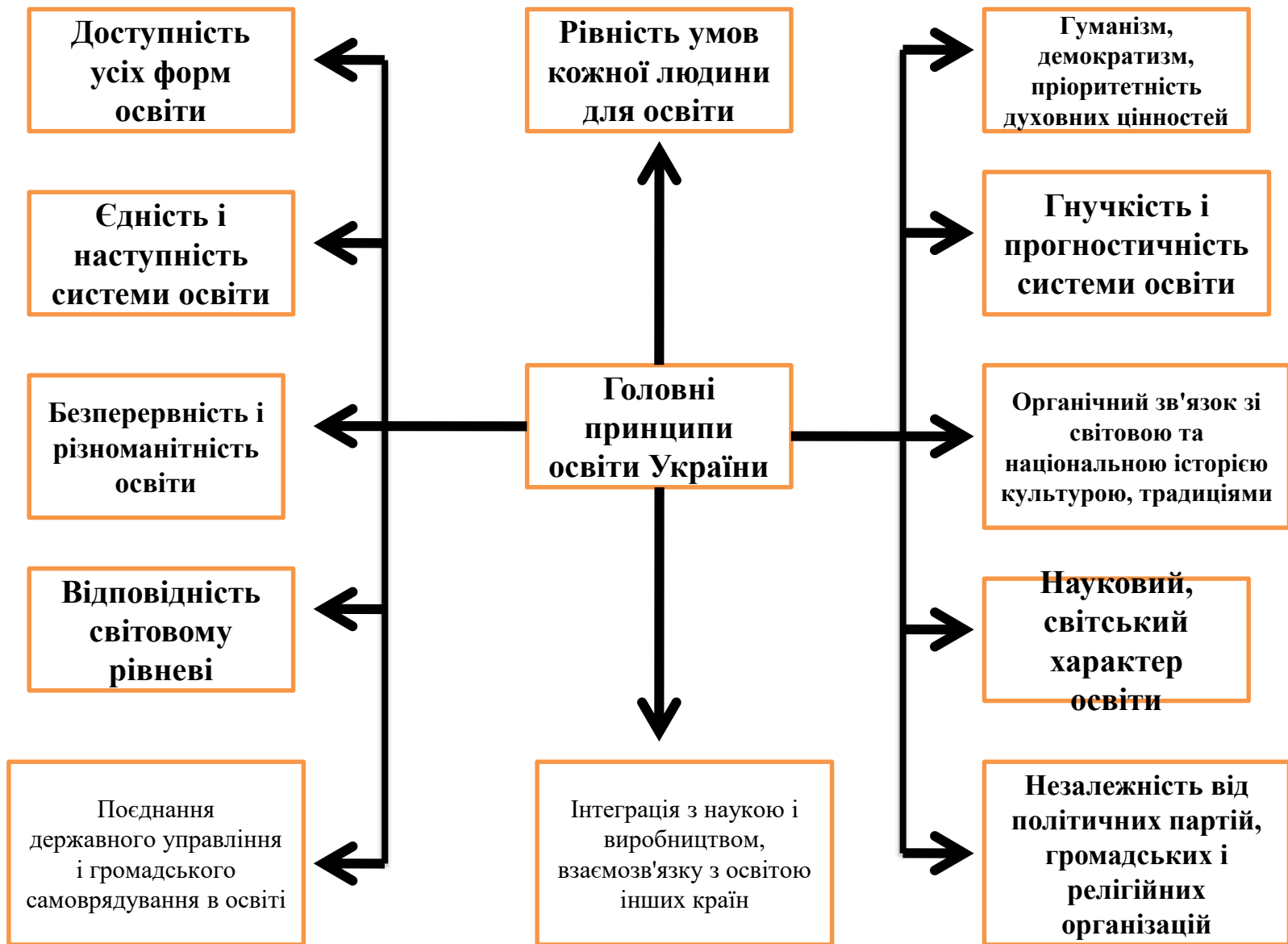
Післядипломна освіта

Аспірантура

Докторантура

Самоосвіта

Принципи освіти (від гр. **princīrium** - начало, основа) – це вихідні положення, на яких ґрунтується діяльність усієї системи освіти в Україні та її підрозділів зокрема.

Кваліфікація - офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

(ЗВО, ст.1.)

Ступені вищої освіти (освітні кваліфікації)

Рівні ВО	Ступені ВО
початковий (короткий цикл)	молодший бакалавр (освітньо-професійний)
перший (бакалаврський)	бакалавр (освітній)
другий (магістерський)	магістр (освітній)
третій (освітньо-науковий)	доктор філософії (освітній та перший науковий)
науковий	доктор наук (другий науковий)

ПРОФІЛІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ

Професійне спрямування

Обсяг
освітньо-професійної
програми підготовки
магістра становить

90-120 кредитів ЄКТС

Наукове спрямування

Обсяг
освітньо-наукової
програми - 120
кредитів ЄКТС.

Програма обов'язково
включає дослідницьку
(наукову) компоненту
обсягом не менше
30 відсотків

Професія – рід економічної діяльності, обумовлений суспільним розподілом праці, який вимагає певних компетенцій (знань, умінь та навичок).

Перелік (назви) професій в Україні встановлюється Національним класифікатором України

"Класифікатором професій" ДК 003:2010.

КЛАСИФІКАТОР ПРОФЕСІЙ

ДК 003 : 2005

(ЗМІНИ ТА ДОПОВНЕННЯ №2)

Видання офіційне

Київ
2007

Диплом про вищу освіту

У дипломі молодшого бакалавра, бакалавра, магістра зазначаються назва вищого навчального закладу, а також **кваліфікація**, що складається з інформації про здобутий особою **ступінь вищої освіти**, спеціальність та спеціалізацію, **та в певних випадках - професійну кваліфікацію.**

(ст. 7, п.3 “Закон про ВО”)

Спеціальність – категорія сфери праці, що характеризує особливості спрямованості трудової діяльності та специфіку роботи в межах професії.

Спеціалізація спеціальності – категорія професіональної освіти, що характеризується **відмінностями в засобах праці, продукту праці чи умовами діяльності в межах спеціальності.**

Кваліфікація (професійна) – категорія професіональної сфери, що характеризує ступінь сформованості компетентностей (знань, умінь, досвіду та навичок), що забезпечують здатність особи виконувати завдання та обов'язки **певного рівня професійної діяльності.**

Рівень професійної діяльності – характеристика професійної діяльності за ознаками певної сукупності професійних завдань та обов'язків (робіт), які виконує фахівець.

Рівні професійної діяльності:

- виконавчий;**
- операційний рівень;**
- технологічний (сервісно-експлуатаційний);**
- інноваційний (проектно-конструкторський);**
- науково-дослідницький.**

3. Національна рамка кваліфікацій

Національна рамка кваліфікацій
відображає структуру та зміст
кваліфікацій, **взаємозв'язок**
відповідних результатів
навчання кожного рівня,
що є легкозрозумілими
як на національному,
так і міжнародному рівнях.

Національну рамку кваліфікацій запроваджено з метою:

впровадження європейських **стандартів** та принципів **забезпечення якості** стосовно вимог ринку праці до компетентностей фахівців;

забезпечення **гармонізації законодавства** у сфері освіти та соціально-трудових відносин;

сприяння визнанню, на національному та міжнародному рівні, кваліфікацій, отриманих в Україні;

налагодження **ефективної взаємодії** між сферою освітніх послуг та ринком праці.

Національна рамка кваліфікацій забезпечує:

Опис змісту кваліфікацій **через певні результати навчання (дескриптори);**

Визначення **взаємозв'язків між рівнями\кваліфікаціями;**

Легкозрозумілість кваліфікацій для студентів, батьків, роботодавців, викладачів, сумісності і порівнянності з міжнародними рівнями\кваліфікаціями;

Дескриптор – узагальнений опис очікуваних навчальних результатів, виражених у термінах компетентностей (реалізаційних здатностей особи)

1. Знання	4. Автономність, відповідальність
2. Уміння	5. Професійна компетентність
3. Комунікація (соціальна компетентність)	

Національна рамка кваліфікацій

Постанова КМ від 23.11.2011 р. № 1341

Рівень НРК	Відповідність
0	Дошкільна освіта
1	Початкова ЗОШ
2	Базова ЗОШ
3	Старша ЗОШ
4	ПТУ, кваліфікований робітник
5	мол. спеціаліст, мол. бакалавр
6	Коледж (університет), бакалавр
7	Університет, магістр
8	Університет, доктор філософії

Дескриптори НРК – 7 рівень

Знання	Спеціалізовані концептуальні знання, на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи
Уміння	Розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог
Комунікація (соціальна компетент- ність)	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються

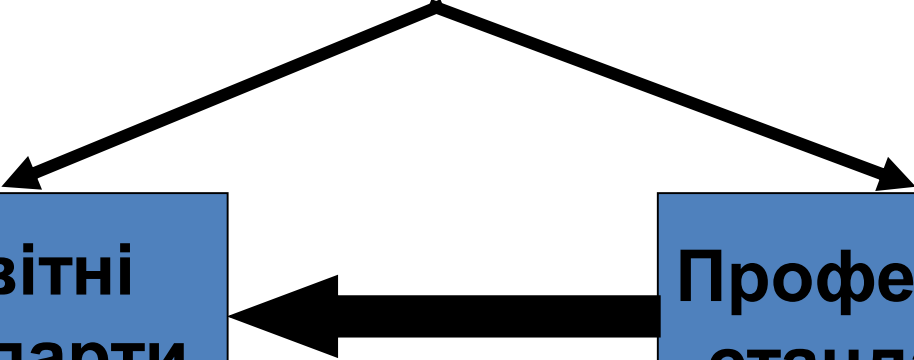
Дескриптори НРК – 7 рівень

Автономність, відповідальність	Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування
Професійна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

Національна рамка кваліфікацій

**Освітні
стандарти**

**Професійні
стандарти**

4. Типи вищих навчальних закладів.

У минулому:

I рівень акредитації

- училище
- технікум;

II рівень акредитації

- коледж

III рівень акредитації

- інститут

IV рівень акредитації

- університет;
- академія;
- консерваторія;
- інститут

Зараз:

- коледж;

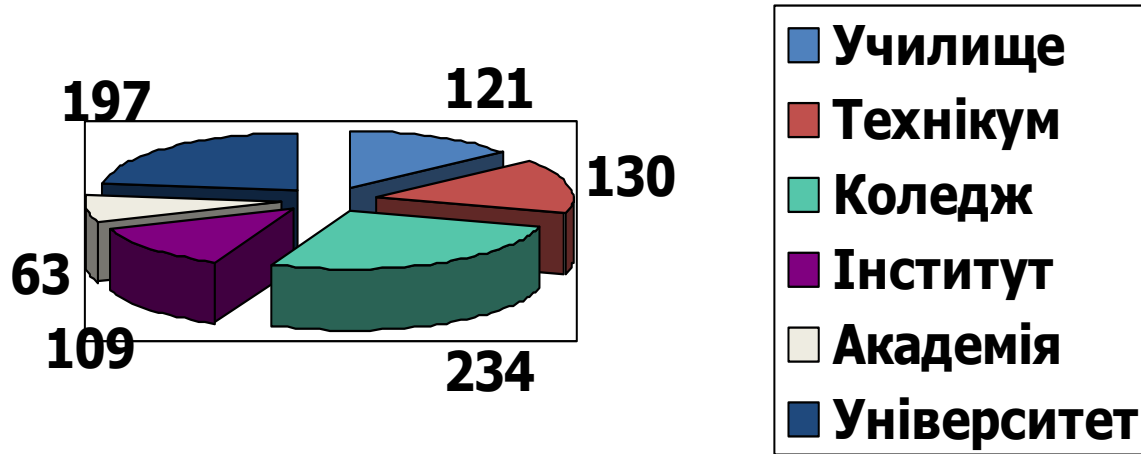
- університет;

- академія

Університет - багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, тощо) вищий навчальний заклад, що провадить **інноваційну освітню діяльність** за різними ступенями вищої освіти (у тому числі **доктора філософії**), проводить фундаментальні та/або прикладні **наукові дослідження**, є **провідним науковим і методичним центром**, має **розвинуту інфраструктуру** навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність;

Структура ВНЗ- 2016 р.

Вища освіта і Болонський процес

Стратегічною метою БП є створення Європейського простору вищої освіти (ЄПВО).

ЄПВО ґрунтується на міжнародному співробітництві.

ЄПВО – це не єдина система вищої освіти, а об'єднання 46 національних систем, що розвиваються відповідно до спільно погоджених принципів.

Основні принципи Болонського процесу було закладено у Сорбонській декларації, яку підписали міністри Франції, Німеччини, Італії і Великої Британії у травні 1998 року.

Болонська декларація (червень 1999 р.) визначила:

1. Впровадження двоциклової системи (бакалавр, магістр).
2. Перехід до Європейського кредитно – трансферної системи (ECTS).
3. Забезпечення якості вищої освіти.
4. Створення привабливого іміджу європейської вищої освіти.
5. Сприяння мобільності студентів і викладачів.
6. Сприяння працевлаштуванню випускників на європейському ринку праці.

Проекція на вітчизняну систему вищої освіти

1. Розробка національної системи (рамки) кваліфікації вищої освіти.
2. Запровадження нової інституційної структури, трициклової системи, нових напрямків підготовки фахівців з вищою освітою.
3. Запровадження з 2009 – 2010 н.р. нової ECTS (прийнята ЄС в жовтні 2008 р.) та єдиної для всіх українських ВНЗ національної системи оцінювання навчальних досягнень студентів.
4. Розвиток програм навчання відповідно до вимог Болонського процесу та програм “Tuning”.
5. Запровадження спільних ступенів та спільних (спеціальних) програм для іноземних студентів.
6. Створення механізмів визнання попереднього навчання (формального, неформального, неофіційного)
7. Впровадження додатку до диплома європейського зразка.

Проекція на вітчизняну систему вищої освіти

8. Створення національних агенцій забезпечення якості вищої освіти відповідно до стандартів і рекомендацій Європейської мережі забезпечення якості (ENQA) та їх приєднання до Європейського реєстру забезпечення якості (EQAR)
9. Створення агенції з академічного визнання і міжнародного обміну як національного центру Європейської інформаційної мережі із визнання (ENIC/NARIC)
10. Розвиток системи рейтингів відповідно до Берлінських принципів ранжування ВНЗ.
11. Зростання національної та міжнародної мобільності студентів та викладачів, створення системи студентських грантів та позик мобільності.
12. Розроблення та впровадження системи професійних стандартів як основи для модернізації державних освітніх стандартів.

Якого випускника потребує Європа

Вища освіта має забезпечити йому наступні компетенції:

- Здатність до аналізу та синтезу;
- Здатність організувати процес та спланувати його;
- Спроможність до усної та письмової комунікації рідною мовою;
- Знання другої (іноземної) мови;
- Навички роботи на комп'ютері;
- Навички до обробки інформації (здатність знайти та проаналізувати інформацію з різних джерел);
- Вміння вирішувати проблеми;
- Вміння приймати рішення;
- Здатність до критичного осмислення та самокритичної оцінки;
- Вміння працювати в команді;
- Навички міжособистісного спілкування;
- Здатність до роботи в складі міждисциплінарної команди;
- Здатність до комунікації з експертами в інших сферах;
- Розуміння різноманітності та мультикультурності;
- Етичні зобов'язання.

Висновок:

Болонський процес є процесом структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм і потрібних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи.

БП – це процес європейських реформ, що спрямований на створення спільного європейського простору вищої освіти.

1. Екологічна свідомість українців

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, вплив людини на довкілля продовжує зростати, що призводить до хвороб, впливає на якість нашого життя, знижує продуктивність та стає додатковим тягарем для системи охорони здоров'я. Так, відомі екологічні ризики для здоров'я, яких можна уникнути, щороку спричиняють щонайменше 12,6 мільйона смертей у світі.

За даними Health Effects Institute, у 2019 році 42,900 смертей в Україні були зумовлені забрудненням атмосферного повітря дрібними твердими частинками (PM2.5).

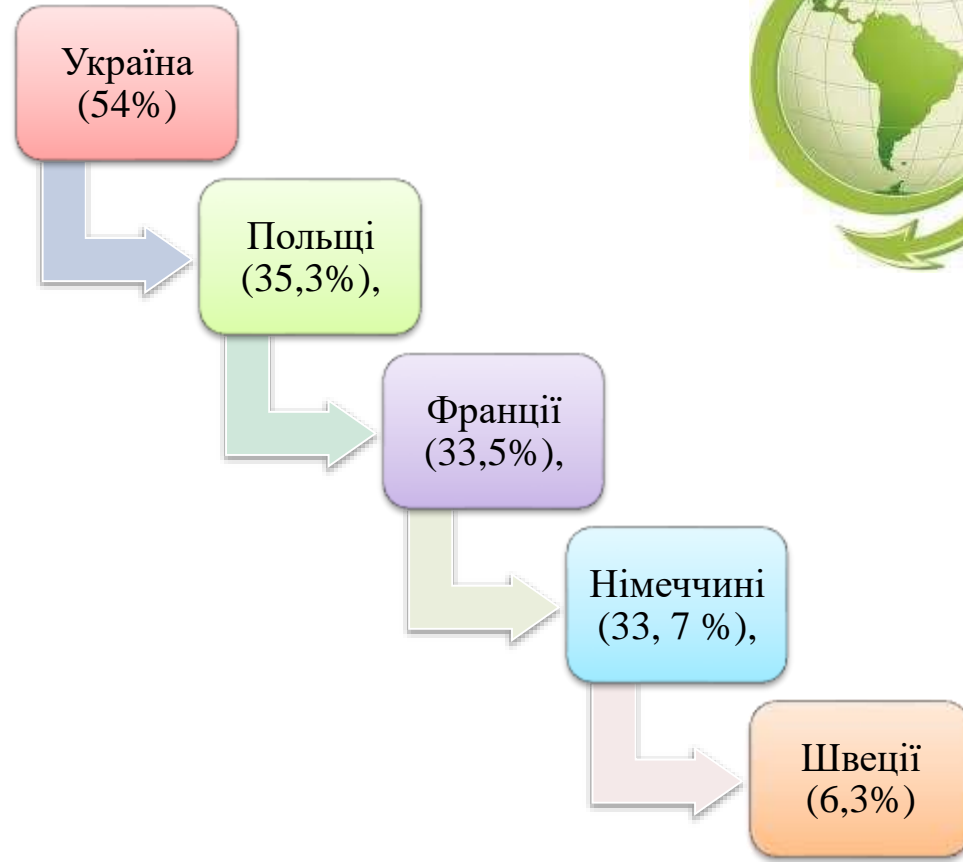
PM2.5 (PM (particulate matter) – це мікроскопічні тверді або рідкі частинки у повітрі, цифри показують їхній розмір, так PM2.5 – це всі часточки діаметром до 2.5 мікронів, до них відноситься пил, сажа, бруд, дим, пари) мають найбільший вплив на здоров'я людини з усіх забруднювачів повітря, а більшість з них вивільняється у результаті спалювання палива транспортними засобами, на електростанціях, у промисловості та домогосподарствах, та від спалювання біомаси.

Рисунок 1. Кількість смертей, зумовлених забрудненням повітря PM2.5, 2019 рік

Окрім того, більшість водних об'єктів в Україні за ступенем забруднення віднесені до забруднених і дуже забруднених.

А понад 54 % **земельного фонду** України складають розорані землі, що призводить до втрати об'єктів біорізноманіття та дисбалансу у екосистемах.

особистих уявлень та суджень, які визначають готовність людини до дій чи утримання від дій, які впливають на стан довкілля.

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ
складається із

емоцій,

знань,

Таблиця 1. Структура екологічної свідомості

Структура екологічної свідомості		
Елементи		
Когнітивний	Емоційний	Поведінковий
Знання (теоретичні та отримані з власного досвіду)	Суб'єктивне ставлення людини до довкілля (емоційно-оціночне ставлення)	Готовність до дій: індивідуальних дій, до підтримки проєкологічних пропозицій

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ – ЦЕ СТАН, А НЕ ПРОЦЕС.

Одним із завдань екологічної освіти стало формування *екологічної свідомості* учнів.

Потреба в екологізації свідомості зумовлена об'єктивними чинниками

- ✓ небезпечною гостротою екологічних суперечностей,
- ✓ реальністю екологічної кризи,
- ✓ необхідністю запобігання екологічному краху,
- ✓ якісним станом навколишнього природного середовища які відображають нагальні потреби суспільства.

Екологічна свідомість – це сукупність екологічних знань людини, її особистого ставлення до довкілля та уявлення про місце людини у площині «людина- довкілля», готовності до дій, які дозволяють зберегти довкілля, чи готовності до утримання від дій, які заподіюють шкоду довкіллю, до підтримки чи не підтримки екологічної політики, екозаходів.

Екологічну свідомість вимірюють рівнем.

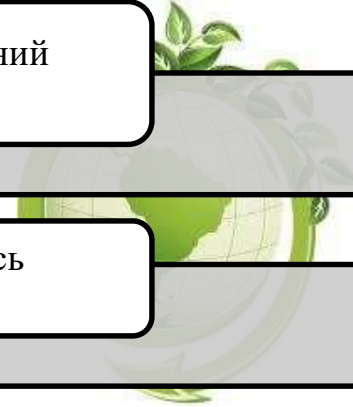
У тому як суб'єкт сприймає екологічну ситуацію, як оцінює чи усвідомлює соціальну та індивідуальну цінність природи, чи схильний до активних дій на її захист, які дії може здійснити, виявляється екологічна свідомість певного рівня.

Рівень екологічної свідомості, як і наповнення її елементів, може змінюватись протягом тривалості життя людини.

Людина з низьким рівнем екологічної свідомості у своїй щоденній поведінці навряд чи буде брати до уваги наслідки своїх дій для довкілля.

У той час як **людина з високим рівнем екологічної свідомості** схильна враховувати екологічні аспекти у виборі типу транспорту, упаковки товарів, способів економії світла та води тощо.

Таким чином, рівень екологічної свідомості впливає на поведінку людини по відношенню до довкілля, а, отже, і на стан довкілля.

Цінності, у яких зростає перебуває людина, впливають на формування певного типу екологічної свідомості.

Залежно від концепції світогляду, екологічність може бути таких типів

антропоцентричного (людина і її потреби є на першому місці і вправі брати все необхідне від довкілля),

природоцентричного (природа є вища по ієрархії і важливіша людини та її потреб),

екоцентричного типу (збалансоване та гармонійне співвідношення між потребами, розвитком людини та довкіллям).

Залежно від наявних знань, вмінь і навичок людини, які впливають на взаємозв'язок людини з природою, виділяють рівні

альтруїстичний (особи з цим типом володіють певними знаннями і використовують їх на практиці в інтересах довкілля),

нейтральний (особи з цим типом не мають ні мотивації, ні бажання діяти в інтересах довкілля)

прагматичний (особи діють виключно у власних інтересах, у тому числі свідомо розуміючи про шкоду для довкілля) типи екологічності.

Рівень та тип екологічної свідомості людини впливає на її поведінку по відношенню до довкілля, на вибір дій, які можуть заподіяти шкоду довкілля, або тих, які мінімізують негативний екологічний вплив. Отже стан довкілля залежить від рівня і типу екологічної свідомості населення.

Таблиця 2. Типи екологічної свідомості за концепцією світогляду

Типи екологічної свідомості		
Антропоцентрична	Природоцентрична	Екоцентрична
Цінності		
Вищою цінністю є людина, а довкілля є її власністю.	Вищою цінністю є природа, а людина служить довкіллю.	Вищою цінністю є гармонійний розвиток людини, а людство і природа є елементами єдиною системи.
Співвідношення між людиною і довкіллям		
Природа підпорядковується людині, яка є на вершині ієрархії світу.	Довкілля є на вершині ієрархії світу, а людство їй підпорядковується.	Відмова від ієрархічної будови світу.
Мета взаємодії з довкіллям		
Людина використовує довкілля для задоволення своїх потреб та отримання користі.	Діяльність людини оцінюється з точки зору користі для природи, а метою взаємодії є збереження первозданності, розмаїття довкілля.	Людина взаємодіє з природою з метою задоволення потреб усієї природної спільноти; вплив на природу замінюється взаємодією з нею.
Розвиток людства і довкілля		
Розвиток природи повинен підпорядковуватись розвитку людства.	Розвиток довкілля є природним еволюційним процесом, якому має підпорядковуватись розвиток людства.	Розвиток природи і людства – це процес взаємовигідної єдності.

Екологічна свідомість людини формується під впливом різних факторів на її структурні елементи - поведінковий, емоційний, когнітивний.

На екологічну свідомість впливають культура, традиції, особисті потреби і досвід, цінності середовища, у якому зростає та перебуває людина тощо.

внутрішні
(самоосвіта,
сімейне виховання,
особистий досвід
людини тощо)

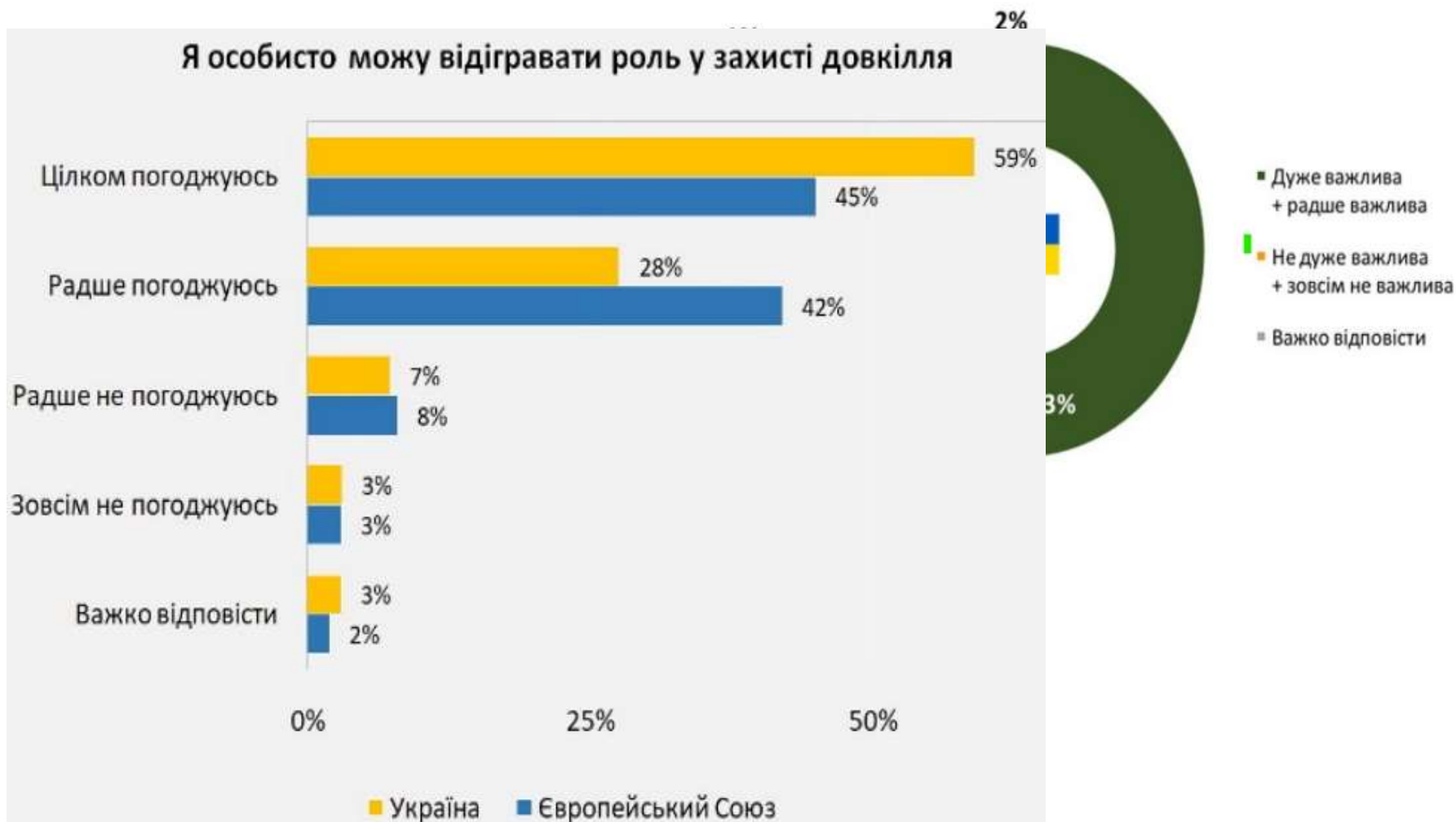
зовнішні (вплив
державних заходів,
неурядових
природоохоронних,
релігійних
організацій, ЗМІ,
суспільні цінності).

Джерела
впливу на
екосвідомість

Охорона довкілля є важливою для пересічного українця

Наскільки важливою для Вас особисто є охорона довкілля?

Я особисто можу відігравати роль у захисті довкілля

Українці демонструють значний розрив між екологічними цінностями та практикою

На жаль, **правда!** Коли мова доходить до практичної реалізації своїх міркувань, українці демонструють набагато нижчі показники, ніж європейці

Що робили громадяни для охорони довкілля за останні шість місяців

Я особисто можу відігравати роль у захисті довкілля в Україні

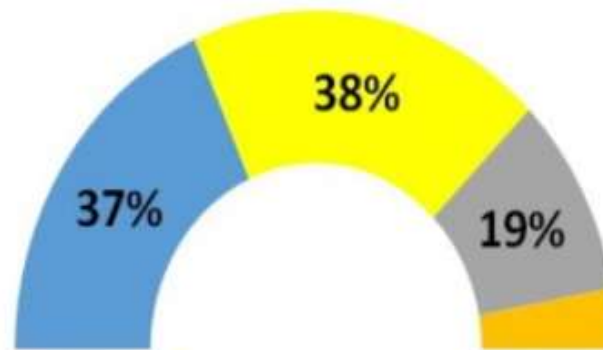
Угода про асоціацію між Україною та ЄС відповідає баченню громадянами реформ у сфері довкілля

- 71,4% громадян України вважають, що екологічне законодавство ЄС є необхідним для захисту довкілля в Україні, а кожен п'ятий українець вважає, що вирішення проблем довкілля в Україні має здійснюватися спільно з ЄС.
- Більшість громадян України погодилися з тим, що ЄС повинен допомагати Україні покращувати екологічні стандарти. Цю думку підтримали більшість мешканців усіх регіонів України.

Громадяни України вважають пріоритетними такі сфери:

- управління відходами і ресурсами (48,8%),
- охорону природи (41,5%)
- якість води й управління водними ресурсами, включаючи морське середовище (40,3%).

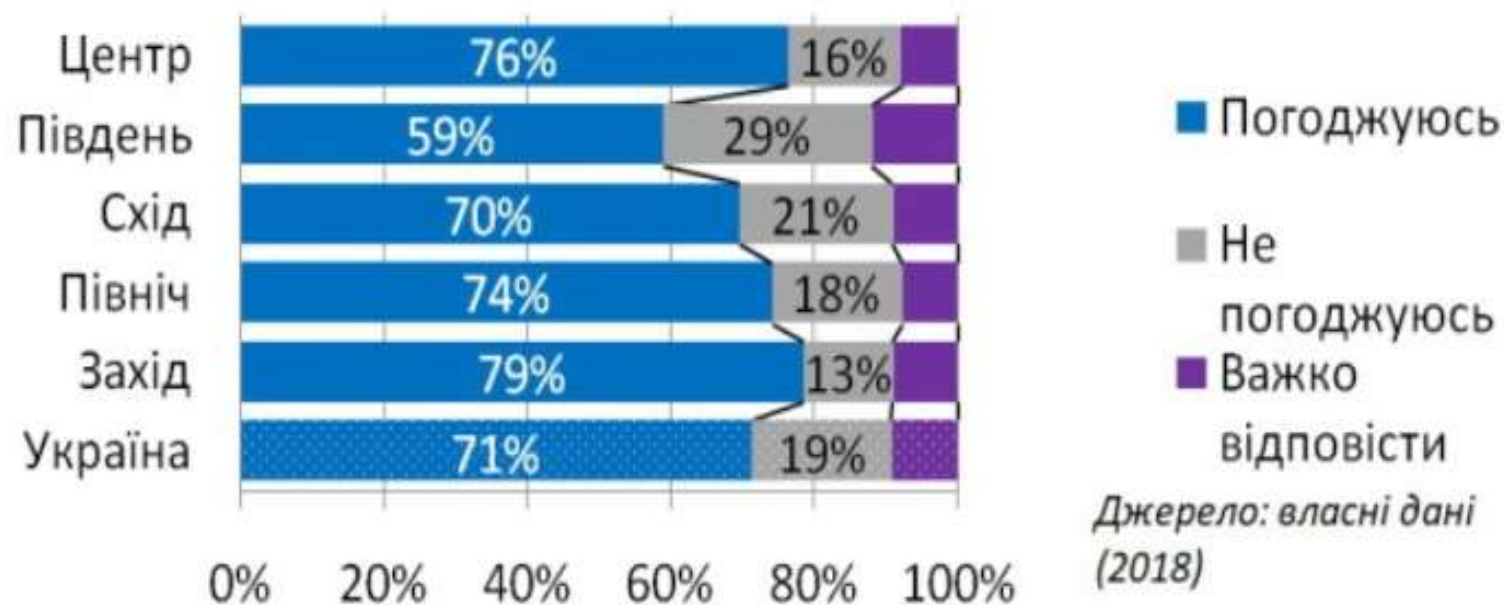
Усі регіони України визначили "управління відходами і ресурсами" та "якість води й управління водними ресурсами, включаючи морське середовище" пріоритетними реформами у сфері охорони довкілля.

Хто повинен відповідати за вирішення екологічних проблем

- Центральна влада
- Регіональна [місцева] влада
- Спільно з Європейським Союзом

Чи необхідне законодавство ЄС для охорони довкілля України?

Економіка чи довкілля

охорона довкілля

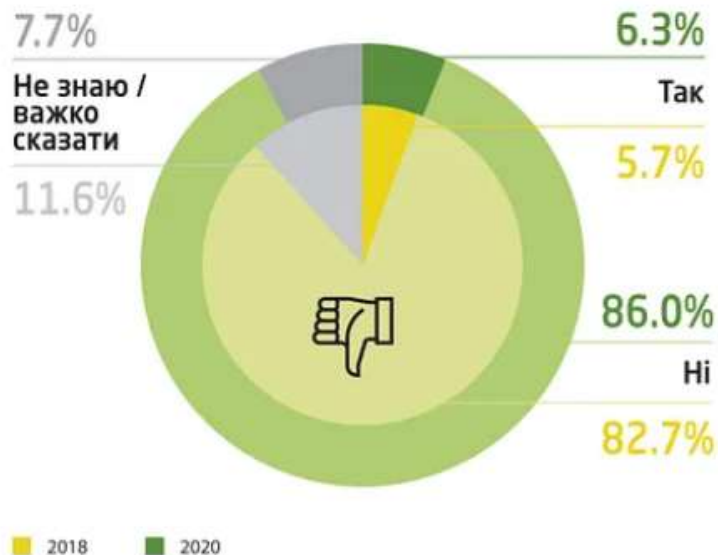
економічне зростання

Абсолютна більшість громадян вважає, що влада робить недостатньо для вирішення екологічних проблем

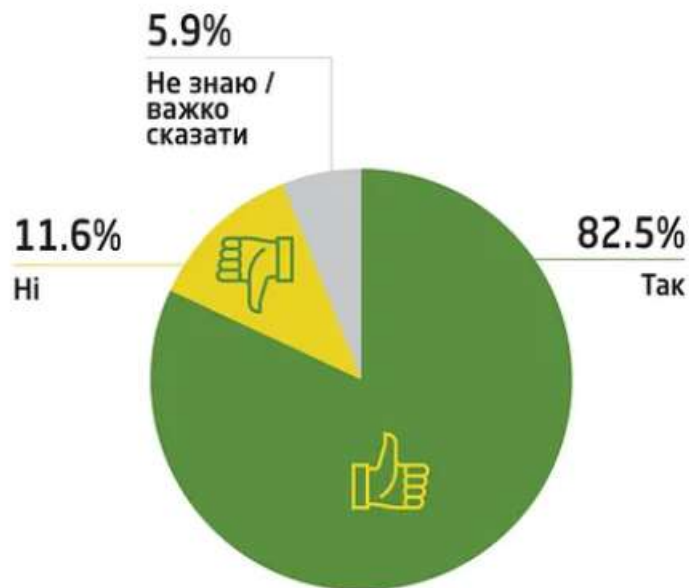
Чи достатньо влада робить для вирішення екологічних проблем та охорони довкілля?

Абсолютна більшість громадян вважає зміну клімату серйозною проблемою в Україні

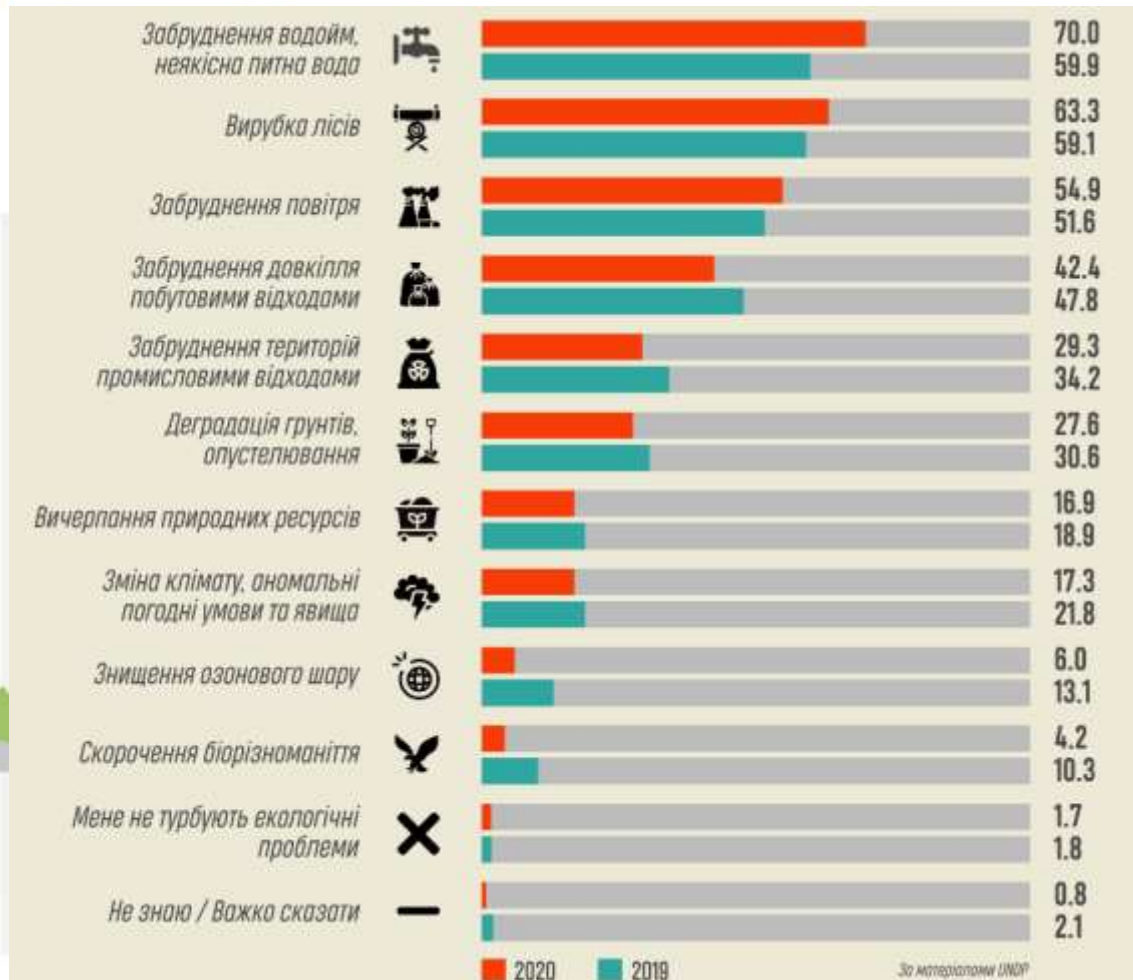
Ступінь згоди з тим, чи є серйозною проблема зміни клімату на сьогодні в Україні

ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНЦІВ:

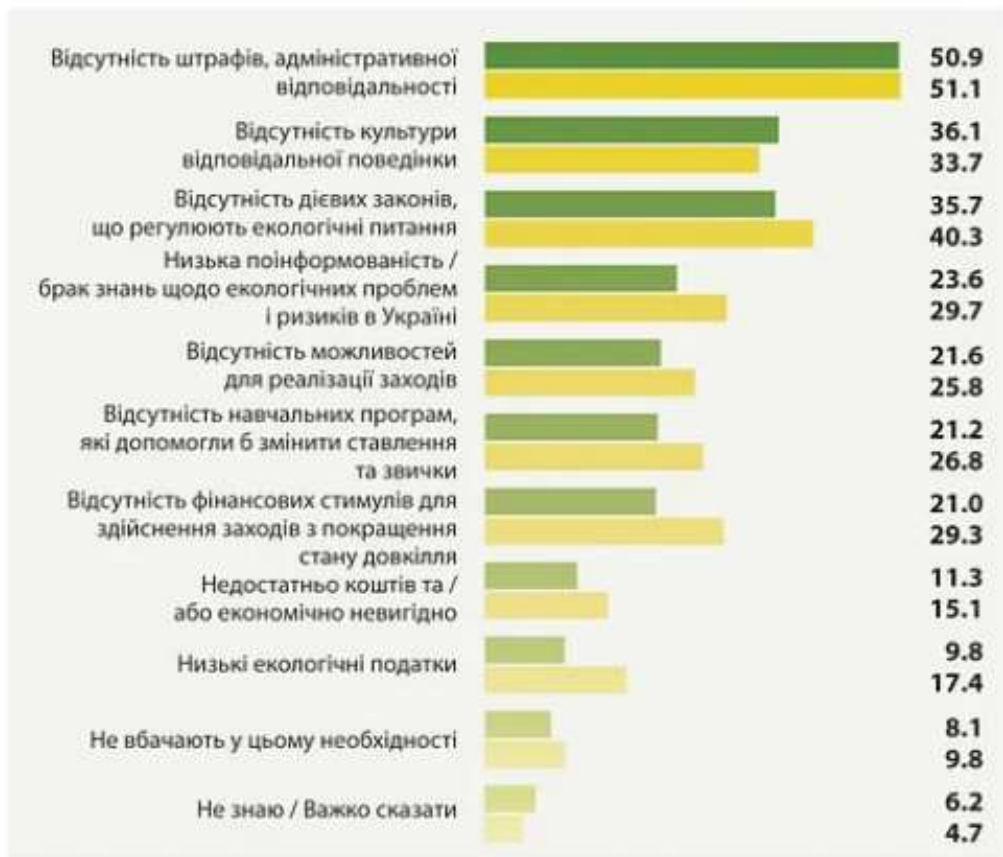
Забруднення води турбує 70% українців

Які екологічні проблеми найбільше турбують?

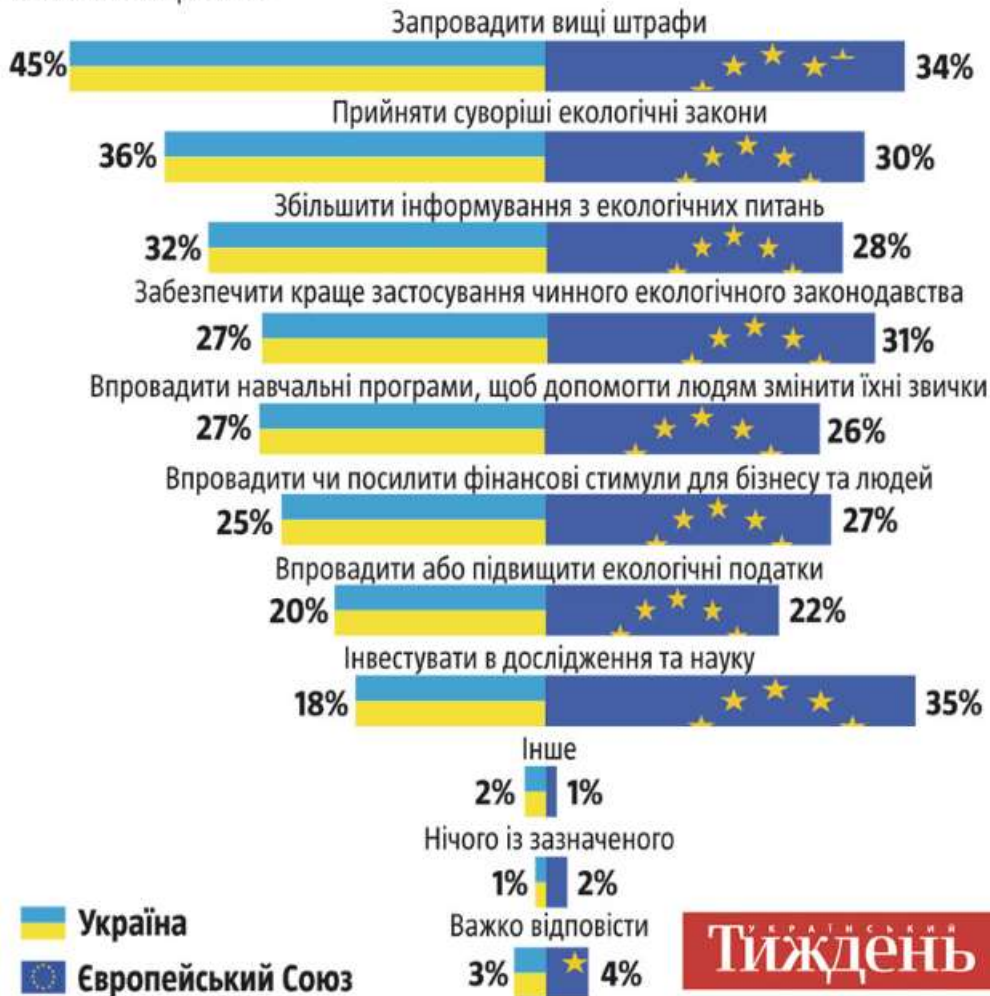
Динаміка уявлень щодо основних бар'єрів для реалізації заходів з покращення стану навколишнього середовища

■ 2020 ■ 2018

Різні рецепти

Найбільш ефективні, на думку громадян, способи вирішення екологічних проблем

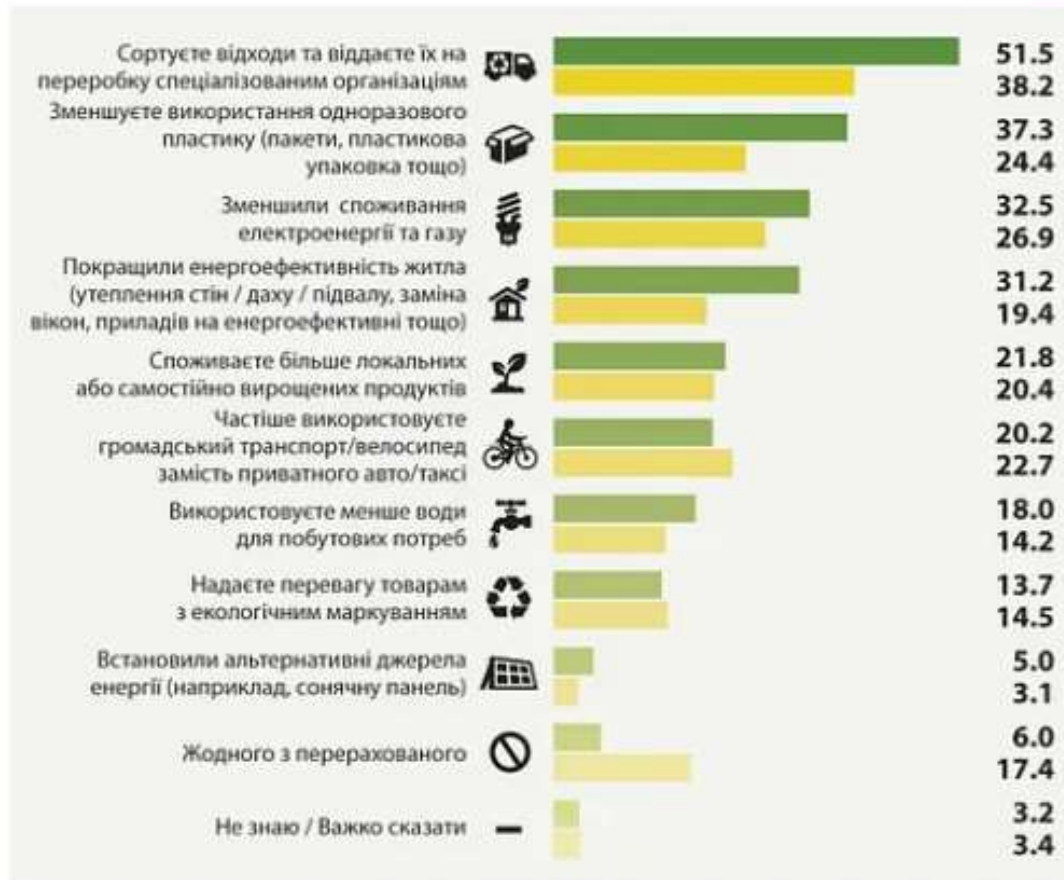
За даними Ресурсно-аналітичного центру «Суспільство і довкілля» (2018).

Екозвички населення України

Як змінилась особиста готовності громадян діяти, керуючись екологічними міркуваннями?

■ 2020 ■ 2018

Екологічна свідомість.

Європейськість – це не лише приналежність до певного геополітичного простору чи членство у певних військово-політичних організаціях, це, передусім, прийняття певних, особливих цінностей.

Щоб зрозуміти, якими є цінності сучасного українського суспільства, аналітики [Kantar Ukraine](#) впровадили моніторинг цінностей українців. Розпочали з блоку питань про екологічну свідомість.

❖ Декларативно українці демонструють екоцентричне бачення співіснування людини та природи: вони вважають, що людина та природа перебувають у тісному й рівноправному зв'язку. Більш схильними до такої точки зору виявилися жінки.

🗑️ Водночас українці продовжують використовувати для пакування товарів поліетиленові пакети, але мають намір переходити на екологічно безпечні упаковки та власні багаторазові контейнери.

❑ Ідея обмеження споживання м'яса та товарів, виготовлених з матеріалів тваринного походження (шкіри, хутра), знаходить підтримку переважно в молоді.

🗑️ Для покращення екологічної ситуації українці готові сортувати сміття, але їм на заваді стає відсутність спеціальної інфраструктури (контейнерів, служб з вивезення сміття). Матеріальне заохочення є більш важливим стимулом до сортування сміття для чоловіків, ніж для жінок.

Згода з твердженнями:

87%

Людина і природа повинні співіснувати в гармонії та рівноправ'ї

82%

Вирішення екологічних проблем - це справа кожного з нас

KANTAR

Фото от Kantar Ukraine

Дизайн дослідження: жінки та чоловіки 18-55 р, міське населення України (окрім Криму та зони ООС). Вибірка 1000 респондентів, квотна за статтю, віком, регіоном і розміром населеного пункту. Інтернет-користувачі.

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ

KANTAR TNS ONLINE TRACK, 2019

43%

Планують сортувати сміття

51%

Готові платити більше за екологічну упаковку

52%

Взагалі не купують, або намагаються обмежити використання хутра та шкіри

82%

Пакують продукти в поліетилен

32%

Не готові обмежуватися у використанні шкіри та хутра

14%

Не сортують і не планують сортувати сміття

Ставлення до природи й екологічних проблем

Наскільки Ваша думка збігається з кожним із суджень?

5% vs 87%

Природа повинна служити людині

Людина і природа повинні співіснувати в гармонії та рівноправ'ї

Людина – господар природи

8% vs 83%

Людина і природа співіснують в єдності, вони взаємопов'язані

Вирішення екологічних проблем – це справа компаній та екологічних організацій

7% vs 82%

Вирішення екологічних проблем – це справа кожного з нас

Існують більш важливі проблеми, ніж екологічні, наразі їх вирішення не на часі

8% vs 81%

Екологічні проблеми потребують негайного вирішення, від них залежить існування людства

Природу треба зберігати як ресурс для майбутніх поколінь

18% vs 66%

Природу треба зберігати заради неї самої

Вибірка: хвиля 4'19, N=1000

ECS14. Нижче наведено судження про взаємини людини і природи. Оцініть, будь ласка, наскільки ваша думка збігається з кожним із суджень. При оцінці використовуйте шкалу від -3 до +3, де -3 означає, що ви повністю згодні з лівим судженням, а +3 – що ви повністю згодні з правим судженням. 0 означає, що ви наскільки згодні, настільки і не згодні з кожним із суджень.

Kantar TNS online TRACK 2019
Дослідження громадської думки користувачів Інтернету щодо подій України
Хвиля 4, квітень 2019

Готовність діяти задля покращення екологічної ситуації

Що Ви особисто готові робити для покращення екологічної ситуації?

%

Вибірка: хвиля 4'19, N=1000

ECS13. Що ви особисто готові робити для покращення екологічної ситуації?

KANTAR

Kantar TNS online TRACK 2019
Дослідження громадської думки користувачів інтернету щодо подій України
Хвиля 4, квітень 2019

СВІДОМІСТЬ ГРОМАДЯН ДОВКІЛЛЯ

i

epi.org.ua

7. ЧИ РОБИЛИ ВИ ЩОСЬ ПРОТЯГОМ ОСТАННІХ ШЕСТИ МІСЯЦІВ З МЕТОЮ ЗНИЖЕННЯ ВАШОГО ОСОБИСТОГО НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ?*

Купували місцеві продукти - 33,0%

Сортували більшість відходів для переробки - 27,6%

Уникали одноразових виробів з пластмаси, крім пластикових пакетів або купували багаторазові пластмасові вироби - 25,3%

Скоротили споживання енергії (наприклад, вимикали кондиціонування або опалення та ін.) - 22,7%

Вибирали екологічний спосіб пересування (пішки, велосипед, громадський транспорт, електромобіль) - 20,5%

Скоротили споживання води - 16,6%

Уникали купівлі надмірно упакованих продуктів - 14,9%

Купували продукти з екологічним маркуванням - 12,6%

Використовували ваш автомобіль менше, уникаючи непотрібних поїздок або працюючи з дому тощо - 3,6%

Фінансово підтримували діяльність екологічних громадських організацій - 0,4%

Важко сказати - 2,3%

Майже
чверть
опитаних

Нічого з цього
не робили -
24,1%

* Якщо респондент говорить, що він щось робив із перерахованого з метою економії коштів або з інших причин, а не з екологічних міркувань, то в такому випадку відповідь не позначасться. Можливі декілька відповідей.

Дослідження проведено Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова на замовлення МБО «Екологія-Право-Людина» з 31 липня по 5 серпня 2020 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Опитано 2017 респондентів віком від 18 років методом інтерв'ю «обличчям до обличчя» за місцем проживання респондентів за вибіркою, що репрезентує доросле населення. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%.

 Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

**ЕКОЛОГІЯ
ПРАВО ЛЮДИНА**

Верховенство права для захисту довкілля

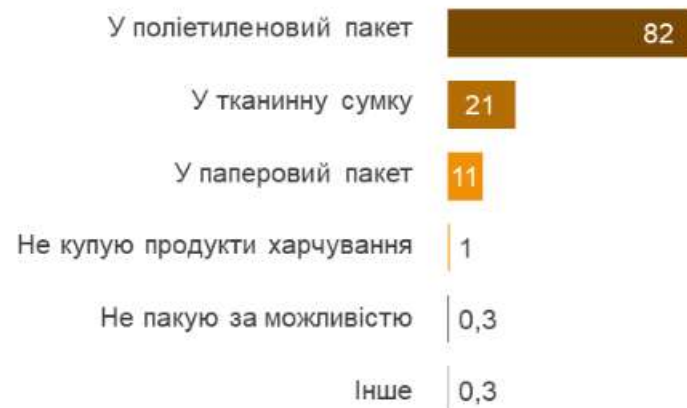
Екологічна безпечність упаковок

Чи звертаєте увагу на екологічну безпечність упаковки під час покупки?

30% vs 22%

У що Ви зазвичай пакуєте продукти в магазинах?

Які з упаковок Ви вважаєте екологічно безпечними?

Вибірка: хвиля 4'19, N=1000

KANTAR

EC52. У що ви зазвичай пакуєте продукти в магазинах/супермаркетах?
 EC53. Які з упаковок ви вважаєте екологічно безпечними?
 EC54. Чи звертаєте увагу на екологічну безпечність упаковки під час покупки?
 EC55. Чи готові ви платити більше за товари з екологічно безпечною упаковкою?
 EC56. Баром дані лідери продажів продуктів харчування: задоволені/не задоволені/немає даних у відношенні до екологічності упаковки. Чи готові ви так робити? Якщо так, то які продукти харчування ви готові купувати у таких екологічних магазинах?

Kantar TNS online TRACK 2019

Дослідження громадської думки користувачів Інтернету щодо подій України
 Хвиля 4, квітень 2019

Сортування сміття

Чи сортуєте Ви сміття?

■ Так ■ Ні, але планую ■ Ні, і не планую ■ Важко відповісти

Чому Ви сортуєте / плануєте сортувати сміття? n=797

Чому Ви не сортуєте сміття? n=143

Вибірка: хвиля 4'19, N=1000

KANTAR

ECS9. Чи сортуєте ви сміття?
 ECS10. Ви відповіли, що сортуєте сміття. Чому ви це робите?
 Ви відповіли, що плануєте сортувати сміття. Чому?
 ECS11. Ви відповіли, що не сортуєте сміття. Чому ви цього не робите?

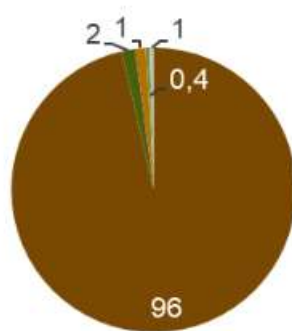
Kantar TNS online TRACK 2019
 Дослідження громадської думки користувачів Інтернету щодо подій України
 Хвиля 4, квітень 2019

Готовність до самообмежень

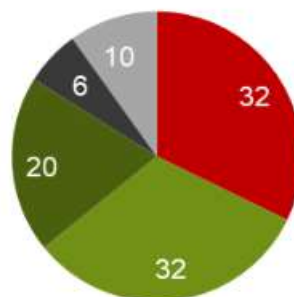
Чи вживаєте Ви м'ясо?

- Так, вживаю
- Ні, я – вегетаріанець
- Ні, не вживаю з особистих причин
- Ні, я – веган
- Важко відповісти

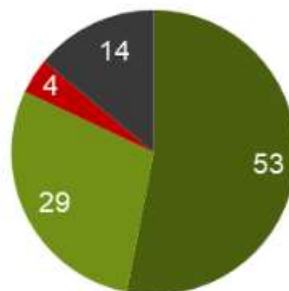
Чи намагаєтесь Ви обмежити споживання товарів, виготовлених з матеріалів тваринного походження (шкіри, хутра тощо)?

- Ні, не намагаюсь обмежити
- Так, намагаюсь обмежити
- Взагалі не купую таких товарів
- При покупці не звертаю уваги на матеріал
- Важко відповісти

Чи намагаєтесь Ви обмежити використання екологічно небезпечних матеріалів у Вашому побуті (пластику, поліетилену)?

- Так
- Ні, але планую це робити
- Ні, і не збираюсь
- Не замислювався над цим питанням

Вибірка: хвиля 4'19, N=1000

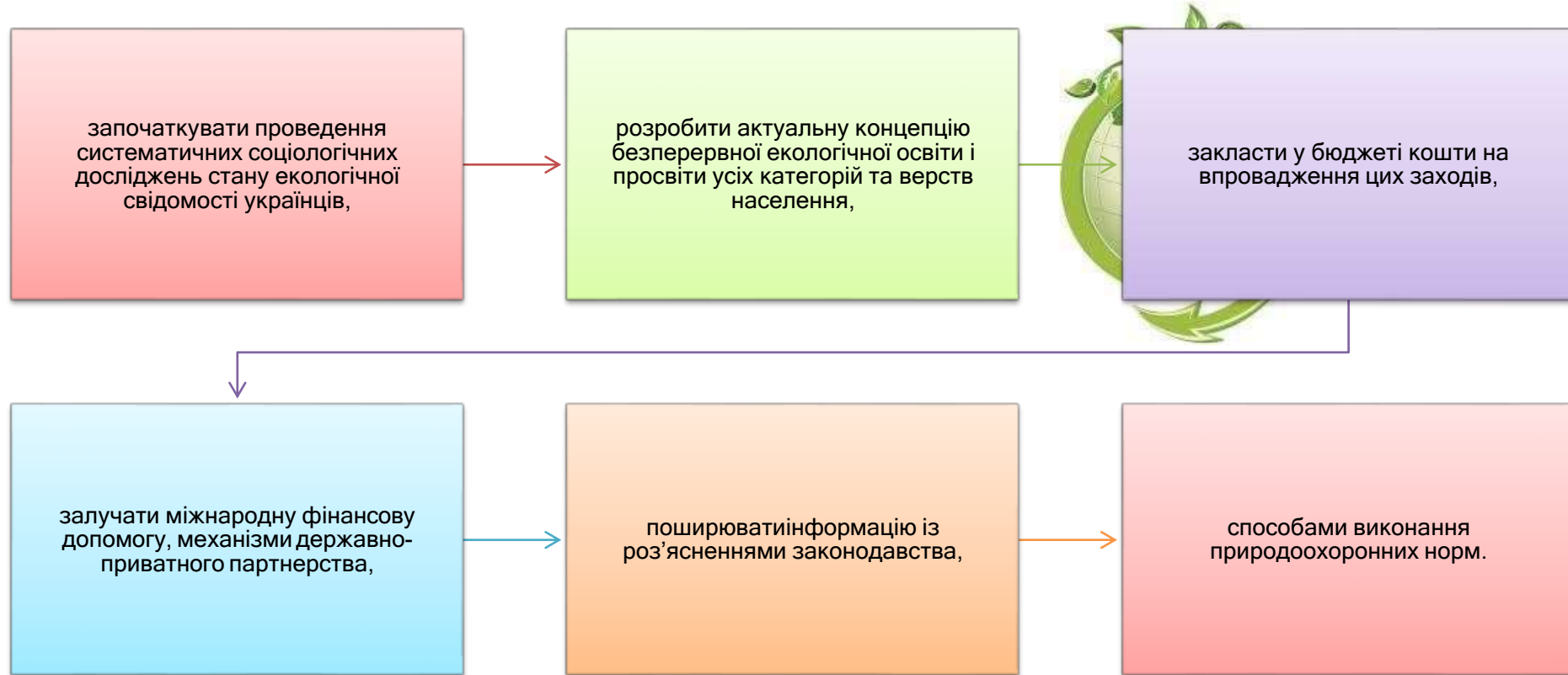
KANTAR

EC51. Чи вживаєте ви м'ясо?
 EC57. Чи намагаєтесь ви обмежити споживання товарів, виготовлених з матеріалів тваринного походження (шкіри, хутра тощо)?
 EC56. Чи намагаєтесь ви обмежити використання екологічно небезпечних матеріалів у своєму побуті? Наприклад, зменшити використання пластику, поліетилену (одноразові стаканчики, поліетиленові пакети, тощо)?

Kantar TNS online TRACK 2019
 Дослідження громадської думки користувачів Інтернету щодо подій України
 Хвиля 4, квітень 2019

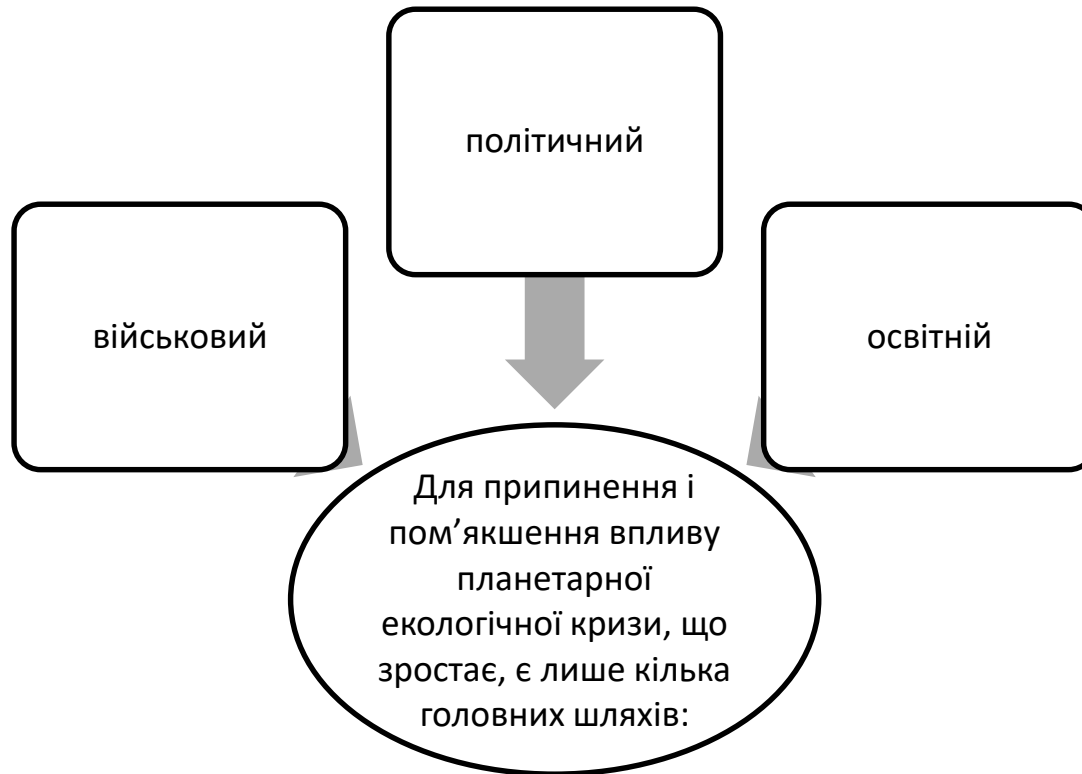

Для підвищення рівня екологічної свідомості українців і формування ціннісного ставлення до довкілля необхідно впровадити законодавчі, інституційні, бюджетні рішення:

2. Екологічна освіта – сучасна філософська та природоохоронна концепція.

Екологічна освіта – це безперервний спеціально організований процес навчання, виховання та розвитку учня, спрямований на формування системних наукових і практичних природоохоронних та екологічних знань про довкілля, умінь і навиків екологічної діяльності й формування основ екологічної культури в контексті концепції сталого розвитку.

Шлях вирішення екологічної кризи:

Військовий (наїефективніший) – запровадження тимчасового військового контролю міжнародних організацій над країнами і регіонами, де національним урядам не вдається протистояти екологічній катастрофі (ООН, ЮНЕСКО та ін.), тобто для ліквідації загрози усьому людству необхідне введення тимчасової зовнішньої військової адміністрації міжнародних організацій, що зумовлене потребою вжиття низки надзвичайних заходів – політичних, економічних та інших, які повинні бути спрямовані на припинення дії головних компонентів екологічної кризи (які впливають на всю планету) та пом'якшення особливо небезпечних її наслідків;

Шлях вирішення екологічної кризи:

– **політичний** – вжиття урядами (а в особливих випадках, і на вимогу міжнародних організацій) кардинальних заходів політичного й економічного характеру, метою яких є перехід на екологічно орієнтовану економіку;

– **освітній** створення ефективної системи екологічної освіти, головною метою якої є формування екологічної культури суспільства й особистості.

Основні поняття

Екологічна культура – культура ощадливого та бережливого ставлення до природи.

Екологічна освіта – система знань, навичок, умінь та методичних прийомів, направлених на формування екологічної свідомості і екологічної культури як окремих особистостей, так і певних груп населення.

Екологічний світогляд – сформованість цінностей та деалів, орієнтованих на збереження довкілля, домінування екологічно врівноважених моделей поведінки особистості.

Екологічно безпечна поведінка – побутова, соціальні і виробнича поведінка людини або певних спільнот, яка не несе загрози існуванню людства та екологічних систем.

На початку ХХ ст. (1913) з'явився термін “**охорона природи**”. Він набув значного поширення після Міжнародного з'їзду з охорони природи, який відбувся 1913 році.

Тоді головною формою охорони природи було *створення заповідників*, мета яких – охорона природних пам'яток.

Потім, з ускладненням взаємозв'язків людини з середовищем, змінився і зміст поняття “охорона природи”.

Почали усвідомлювати ідею про необхідність готувати молоде покоління до охорони природи.

Так започатковано *природоохоронне виховання учнів* – прообраз майбутньої екологічної освіти школярів.

Сутність природоохоронного виховання розуміли як цілеспрямоване формування в учнів наукових поглядів на розвиток і функціонування природи та її ресурсів, необхідну умову життя суспільства, закладання умінь правильно поводитись у природі, раціонально ставитися до її ресурсів у майбутній практичній діяльності.

У 1980-х роках різні теоретико-методологічні аспекти екологічної освіти досліджували І. Цветкова, В. Сухомлинський, С. Гореславський, Т. Денисова та ін. І. Цветкова трактувала екологічне виховання як динамічний цілісний процес, який має суттєві особливості й певні закономірності.

Проблеми теорії екологічної освіти відображені й у працях В.

Сухомлинського. Педагог уперше спробував створити систему екологічної освіти учнів, яка б комплексно охоплювала навчальну (набуття знань про природу, вмінь і навиків з її охорони) і виробничу діяльність, формування гуманної, високоморальної і різнобічно розвинутої особистості.

Ключова ідея його системи – виховання учня через природу. Він уважав природу важливим джерелом думки і розвитку розумових здібностей учня. Спілкування з природою повинно мати характер творчої діяльності й бути проникнуте співчуттям до всього живого.

Система екологічної освіти В. Сухомлинського спрямована на формування гармонійних взаємовідносин між природою та учнем.

Під час спілкування з природою в учнів за допомогою емоцій розвиваються благородні, високі почуття.

Мета екологічної освіти

Основною метою екологічної освіти з формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності.

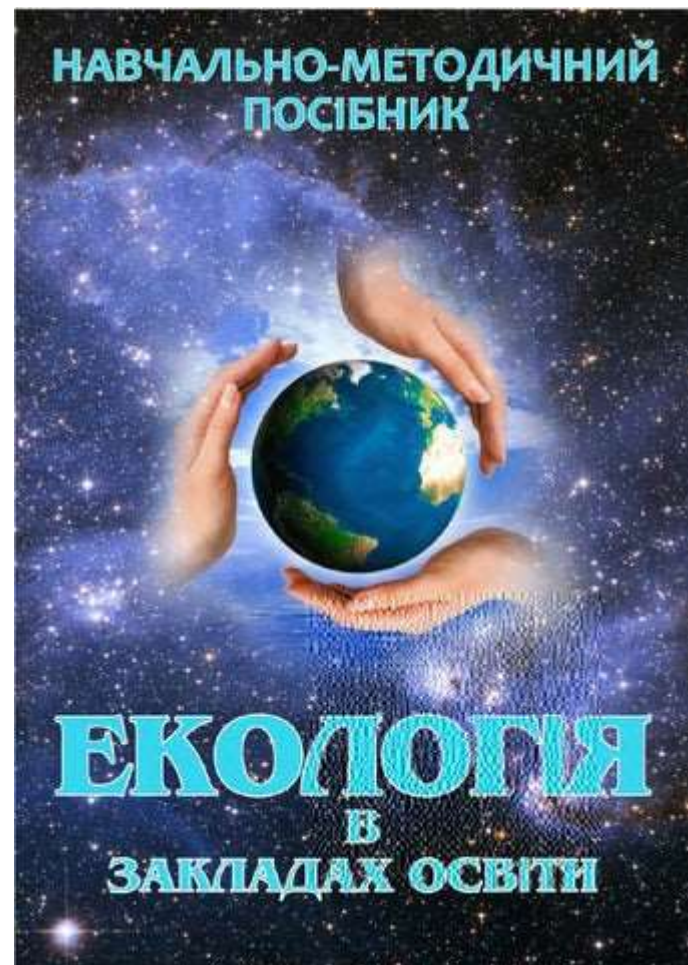

Концепція екологічної освіти українців була прийнята у 2001 році та передбачала заходи формальної освіти через заклади освіти усіх рівнів, та неформальної – через ЗМІ, екологічні фестивалі, конкурси, лекції, діяльність театрів, кіно, об'єктів ПЗФ, релігійних установ тощо.

Мета цих заходів – забезпечити неперервну екологічну освіту і виховання усіх верств населення від дитинства до глибокої старості, що мало б підвищити екологічну свідомість і культуру населення.

Однак, більшість заходів Концепції так і не були втілені на практиці.

Метою екологічної освіти у 1950–1970-ті роки учені вважали формування основ екологічної культури учнів шляхом передавання знань про наукові основи природокористування, необхідність діяти відповідно до них, а також формування в учнів практичних умінь і навиків та активної життєвої позиції в сфері охорони природи і раціонального використання природних ресурсів.

А. Сидельковський висловив положення про формування особистості засобами природи поряд із власне соціальними і педагогічними аспектами. Важливим аспектом взаємодії учнів з природою є усвідомлення ними впливів на їхні особисті риси. Це сприяє формуванню бажання використовувати явища природи як засіб самоосвіти і саморозвитку. Через різноманітну діяльність і організацію спілкування учнів із залученням явищ природи й учителів впливають на формування їхньої внутрішньої позиції.

С. Гореславський розглядав активно-діяльнісний характер екологічної освіти і схарактеризував його як провідний засіб формування особистості. До головних завдань екологічного виховання учнів він зачисляв виховання бережливого ставлення до природи, формування в учнів понять про красу ставлення людей до природи, виховання культурних потреб і навиків культурної поведінки у природі та ін.

Роль мистецтва в екологічній освіті й вихованні досліджували Н. Артеменко, Л. Печко, І. Смольянінов та ін. Ці вчені вважали, що різні види мистецтва впливають на формування різних рис особистості, які сприяють активній участі учнів в охороні природи і відображають морально-естетичний бік ставлення особистості до природи та її вплив на особистість.

Л. Печко зі співавторами вважали, що розуміння цінності природи як джерела матеріальних і духовних сил суспільства, розвиток необхідності спілкування з природою визначає майбутні взаємовідносини суспільства і людини з навколишнім природним середовищем. Л. Печко запропонувала новий підхід до екологічної освіти і виховання: вироблення естетичного ставлення до природи повинно сприяти формуванню в дітей естетичного сприйняття, оцінок і суджень, смаку й ідеалу, що передбачає розвиток чутливості до краси і виразності об'єктивних природних явищ, а також розуміння цінності, унікальності кожного з них.

І. Смольянінова у працях з методики викладання наук про природу зазначала про необхідність зв'язків навчального матеріалу, який вивчають, з естетичним і екологічним вихованням. Сприйняття природи й опосередковане естетичне ставлення до неї за допомогою мистецтва повинно формувати в учнів почуття прекрасного.

відповідальність за здоров'я
(своє й інших людей) як
особистісну й громадську
цінність;

відповідальність за
збереження природи, яка
визначає умови життя
особистості, з якими вона
пов'язана і на які діє у процесі
життєдіяльності;

екологічну і природоохоронну
діяльність, пропаганду ідей
оптимізації взаємодії
суспільства і природи,
попередження негативних
наслідків впливу на
навколишнє середовище
людини та її здоров'я.

Метою екологічної
освіти він уважав
формування
відповідального
ставлення учнів до
довкілля:

Теорія і практика екологічної освіти набула суттєвого розвитку у дослідженнях І. Зверева. Екологічну освіту він розумів як процес навчання, виховання і розвитку особистості, спрямований на формування системи наукових і практичних знань, ціннісних орієнтацій, поведінки і діяльності, що забезпечують відповідальне ставлення до навколишнього соціально-природного середовища.

Необхідним рівнем сформованості в учнів відповідального ставлення до навколишнього природного середовища І. Зверев уважав реальний внесок кожного учня в поліпшення довкілля. Для успішного формування в учнів екологічної відповідальності І. Зверев запропонував таку систему взаємопов'язаних педагогічних завдань:

навчання (формування знань про єдність живої і неживої природи, розкриття закономірностей природних явищ, взаємодії природи, суспільства і людини; знання еко-логічних проблем і способів їх вирішення; системи теоретичних і практичних умінь з вивчення і поліпшення стану навколишнього природного середовища);

виховання (вироблення ціннісних орієнтацій екологічного характеру, мотивів і потреб, звичок екологічно доцільної поведінки й діяльності, волі, наполегливості у досягненні екологічних цілей);

розвиток (здібності до аналізу екологічних проблем і вибору оптимальних способів їхнього вирішення; екологічного мислення; переконань у необхідності і можливості вирішення екологічних проблем; прагнення особистої участі в практичній екологічній діяльності).

Теоретичні основи екологічної освіти школярів найповніше розробила І. Суравегіна. В основі теорії екологічної освіти – такі концептуальні положення:

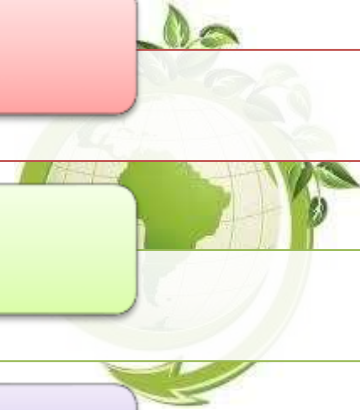
ідея єдності системи природа–суспільство–людина;

людство – складова природи (його розвиток – негативний чинник деградації природи);

історія людства – частина історії “деградації природи” (перетворення природи сьогодні є найбільшою небезпекою для життя);

єдність історії природи й історії суспільства;

екологічна культура особистості й суспільства (новий рівень відносин у системі людина–природа)

I. Суравегіна вважає ефективним напрямом удосконалювання екологічної освіти учнів у школі екологізацію змісту шкільної освіти (яка містить систему знань про взаємодію суспільства і природи, ціннісні екологічні орієнтації, систему вмінь і навиків з її вивчення й охорони, норми і правила ставлення до природи), засвоєння учнями найважливіших теоретичних понять і світоглядних ідей екологічного змісту. Формування екологічної культури, у підґрунті якої, на її думку, є науковий світогляд, повинно бути частиною освітнього процесу, а показник її сформованості – екологічна діяльність учнів.

розвиток промисловості призводить до забруднення речовинами, які не були складовими природного кругообігу біосфери (це, відповідно, призводить до її поступового руйнування);

зникнення природних ресурсів породжує нові проблеми (пошук і використання нових джерел енергії та сировини, що призводить до нових екологічних проблем).

розвиток промисловості на планеті призводить до порушення цілісності біосфери;

Активно опрацьовував теорію екологічної освіти А. Захлебний. Розглядаючи взаємовідносини у системі суспільство–природа, він з'ясував такі їхні особливості:

перший блок об'єднує чинники, що визначають формування світогляду, погляди, переконання і вчинки учнів;

другий блок – це чинники, які визначають властивості особистості учня в конкретних видах діяльності (поведінки);

Теоретична модель екологічної освіти (розроблена А. Захлебним) містить чотири блоки:

третій блок об'єднує педагогічні умови впливу на особистість учня (почуття, інтелект тощо);

четвертий блок містить педагогічні засоби, за допомогою яких забезпечують екологічну освіту учнів.

систему знань про природу, суспільство, принципи природокористування, про шляхи оптимізації взаємодії у системі суспільство–природа);

систему навиків та умінь (інтелектуальних і практичних) екологічно-орієнтованої діяльності;

У зміст екологічної освіти учнів А. Захлебний увів:

досвід діяльності з вивчення і реальної практичної участі в охороні природи;

систему норм, які з'являються в оцінко-емоційному ставленні до природи.

Розробкою екологічної освіти школярів на підставі ідеї системного підходу у цей період займалися Г. Каропа, Б. Ліхачьов, Т. Кучер та ін. Г. Каропа, розробляючи чотирирівневу модель екологічної освіти, висунув такі теоретичні положення:

- екологічна освіта учнів – це актуальна міждисциплінарна проблема (соціально- економічна і психолого-педагогічна), суттю якої є формування в учнів відповідального ставлення до природи, і для вирішення якої потрібен системний підхід;
- екологічна освіта учнів – це цілеспрямований процес формування системи наукових знань, поглядів і переконань, умінь і навиків, ціннісних орієнтацій, моральних якостей, які зумовлюють вироблення в учнів ставлення до природи як до універсальної цінності;
- моральною якістю особистості учня є екологічна відповідальність (у підґрунті якої є певний рівень розвитку мотиваційно-ціннісного, змістовно-операційного (процесуального) і оцінно-результативного компонентів);
- екологічна освіта учнів повинна бути спрямована на формування їхнього відповідального ставлення до природи (необхідно поєднати навчання, позакласну роботу, екологічну діяльність учня);
- педагогічними умовами ефективної екологічної освіти учнів є: використання системного підходу в екологічній освіті; урахування специфіки ставлення учнів до природи; внесення до змісту шкільної освіти природничих і гуманітарних знань про суперечності в системі суспільство–природа; взаємозв'язки етичного й екологічного виховання; залучення учнів до різних видів природоохоронної й екологічної діяльності.

перший рівень містить компоненти: людина, суспільство, виробництво, природа;

другий рівень формують соціальні інститути (сім'я, підприємство, громадськість, засоби масової інформації);

На підставі перелічених теоретичних положень Г. Каропа запропонував таку чотири рівневу модель екологічної освіти учнів:

третій рівень – освітній заклад, який забезпечує цілеспрямовану екологічну освіту учнів і координує еколого-виховні впливи на них з боку інших соціальних установ держави;

четвертий рівень – особистість учня (система екологічної освіти спрямована на формування у нього відповідального ставлення до природи).

Нинішня екологічна ситуація зумовлює нові канони рівня культури й освіченості, які повинні стати орієнтирами для розроблення ефективної теорії екологічної освіти учнів освітніх закладів. У сучасних умовах формування і розвиток екологічної культури особистості спонукало до переорієнтування системи шкільної освіти на нову екогуманітарну парадигму, яка передбачає пріоритетність екологічного знання як соціоприродного компонента середньої освіти.

Найголовніші завдання екологічної освіти

Виховання розуміння сучасних екологічних проблем держави і світу, усвідомлення їх важливості, актуальності і універсальності.

Відродження кращих національних традицій взаємовідносин з довкіллям, виховання любові до природи.

Подолання споживацького ставлення до природи і усвідомлення принципів сталого розвитку.

Розвиток умінь приймати рішення щодо проблем навколишнього середовища, оволодіння навичками і нормами екологічно грамотної поведінки.

Розвиток особистої відповідальності за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях, вміння прогнозувати особисту діяльність і діяльність інших людей та колективів.

Складові екологічної освіти

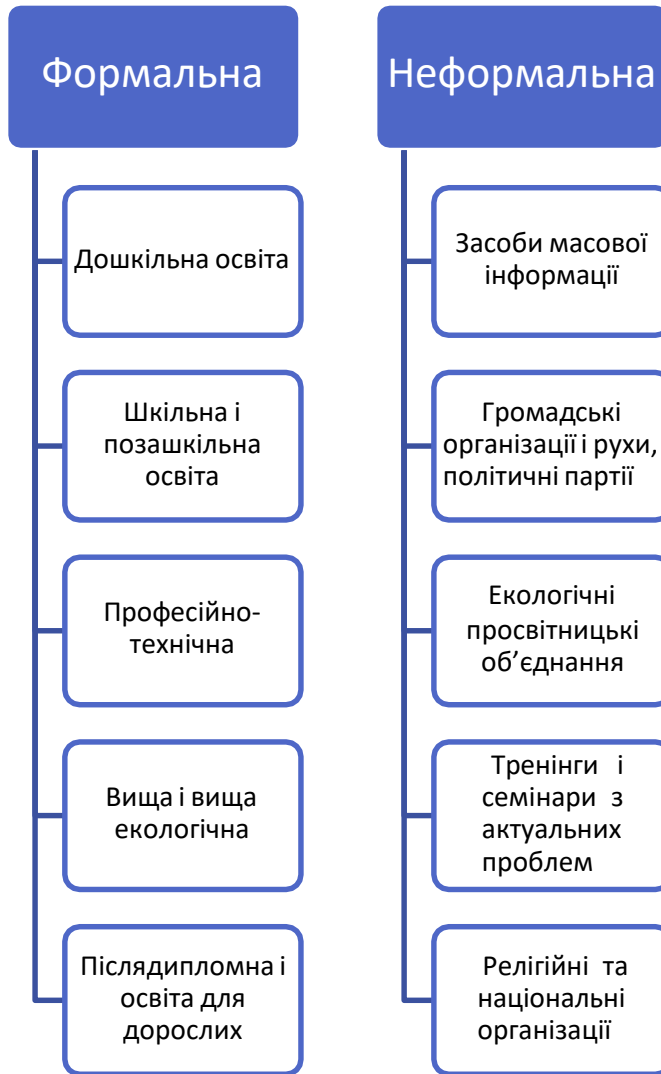
орієнтація на ідею цілісності природи, універсальності зв'язків всіх природних компонентів і процесів;

міждисциплінарний підхід до формування екологічного мислення, що передбачає логічне поєднання й поглиблення системних природних знань, логічне підпорядкування різнобічних знань основній меті екологічної освіти;

системність, систематичність і безперервність, що забезпечують організаційні умови формування екологічної культури особистості між окремими ланками освіти, єдність формальної і неформальної освіти населення;

Екологічна освіта розглядається, як неперервний процес, що охоплює всі вікові, соціальні та професійні групи населення і ґрунтується на таких принципах:

Види екологічної освіти

- ❑ **Формальна освіта** – інституціональна, спланована, офіційна освітня діяльність, яка підлягає ліцензуванню, акредитації та іншим видам формалізації. Здійснюється відповідно до освітніх програм і планів.
- ❑ **Неформальна освіта** – доповнює формальну, є супутньою до основного виду діяльності, характеризується різноманітністю форм і засобів.

У процесі розвитку виробничих відносин і технічного прогресу значно розширилися можливості використання *природних ресурсів*, а разом з тим – поширення *природоохоронних знань*.

1913 р. Берн (Швейцарія) - Міжнародна конференція з питань охорони природи. Започатковано міжнародні правові норми щодо охорони довкілля і екологічної освіти.

1948 р. - створена Міжнародна спілка охорони природних ресурсів (МСОПР). В багатьох країнах в рамках спілки утворені комісії з питань освіти.

1992 р. Ріо-де-Жанейро (Бразилія) – всесвітній самміт, який прийняв «Порядок денний на XXI століття». Концепція освіти для сталого розвитку.

United Nations Conference on Environment and Development (Earth Summit), Rio de Janeiro, 1992

- Порядок денний на XXI ст. (або англ. Agenda 21) — план дій щодо сталого розвитку, прийнятий ООН на Міжнародній конференції з довкілля і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Самміт Землі).
- Як програма сталого розвитку «Порядок денний на XXI століття» залишається найбільш значним документом, який постійно вдосконалюється і наповнюється конкретним змістом

Якісна освіта – одна з глобальних цілей сталого розвитку

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ

Сталого Розвитку

Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Місія ЮНЕСКО

Як один зі спеціалізованих закладів Організації об'єднаних націй, ЮНЕСКО у відповідності до свого Статуту сприяє укріпленню миру, викоріненню злиднів, сталому розвитку і міжкультурному діалогу через освіту, науку, культуру, комунікацію і інформацію

У галузі освіти основні зусилля ЮНЕСКО спрямовані на:

- сприяння розширенню доступу до базової освіти та ліквідації неписьменності;
- **розвиток екологічної** та превентивної, безперервної, професійно-технічної та вищої освіти;
- сприяння проведенню аналізу та оцінки національних освітніх систем, розробці політики та здійсненню реформ у галузі освіти з метою покращання її якості та адаптації до потреб суспільства;
- підготовку освітянських кадрів;
- сприяння визнанню еквівалентності навчальних курсів, свідоцтв і дипломів у сфері освіти.

37 С/4 (2014 – 2021 рр.) - документ, що затверджений Генеральною Конференцією ЮНЕСКО визначає стратегію роботи

- Світ наблизився до виснаження своїх біофізичних можливостей. Досягнуті масштаби експлуатації наших природних ресурсів безпрецедентні і вимагають оптимальної організації управління і відповідального підходу до їх використання у всьому світі.
- Ключовими факторами сталості і екологізації економіки і суспільства є природничі і соціальні науки.
- Особливо важливу роль в зміні звичок, цінностей і моделей споживання, направлених на сприяння переходу до сталого розвитку, має відіграти освіта в інтересах сталого розвитку.

Програма ООН з довкілля UNEP, United Nations Environment Programme

створена у 1972 р. за ініціативи Стокгольмської конференції ООН і рішення у 1973 р. Генеральної Асамблеї ООН

Основні напрямки роботи:

- **Інформація, оцінка та вивчення стану довкілля**, включаючи потенціал реагування на надзвичайні ситуації, а також посилення функцій завчасного оповіщення і оцінки.
- Покращення координації діяльності конвенцій з питань охорони довкілля та розробка документів з екологічної політики.
- Прісноводні ресурси.
- **Передача технологій** та промисловість.

Концепція екологічної освіти в Україні
затверджена рішенням колегії Міністерства освіти і
науки України (рішення № 13/6-19 від 20.12.2001 р.)

Екологічна освіта, як цілісне культурологічне явище, що включає процеси навчання, виховання, розвитку особистості, повинна спрямовуватися на формування екологічної культури, як складової системи національного і громадського виховання всіх верств населення України (у тому числі через екологічне просвітництво за допомогою громадських екологічних організацій), екологізацію навчальних дисциплін та програм підготовки, а також на професійну екологічну підготовку через базову екологічну освіту.

Екологічна освіта = освіта для сталого розвитку ???

Освіта – це найважливіший інструмент забезпечення сталого розвитку.

Екологічна освіта – це просвітництво в галузі охорони довкілля.

Рівень екологічної культури сучасної людини не відповідає цілям сталого розвитку, тому виправити становище можна за умови розробки, впровадження і удосконалення освітніх програм.

- Екологічна освіта вимагає окремої позиції у навчальних планах серед інших дисциплін. Її метою, в першу чергу, є формування загальної та професійної екологічної культури.
- Освіта для сталого розвитку забезпечує можливість людини до постійного навчання. Її метою є оволодіння навичками ідентифікації об'єктивних екологічних обмежень економічного розвитку і адаптації соціуму до цих обмежень.